

Verkenning van duurzaamheidsambities voor gemeente Koggenland

A.M. Verheus, Atrivé

23 april 2019

Leeswijzer

Na het hoofdstuk Inleiding wordt in 6 thema-hoofdstukken het volgende beschreven:

- Doel van het thema
- Overzicht van geldend beleid/regelgeving en beleid in ontwikkeling
- Indicatoren voor meting van resultaten
- Korte beschrijving van de huidige situatie met betrekking tot dit thema
- Overwegingen bij het thema
- Voorbeelden van invulling van het beleid, gerelateerd aan vier aangrijpingspunten voor gemeentebestuur en aan de 5 ambitiefactoren zoals in de Raadsopdracht geformuleerd.
- Voorstel voor ambitieniveau voor Koggenland
- Mogelijkheden voor beleid op het thema
- Voorstel voor doelstelling en monitoring per thema
- Indicatie impact op begroting en formatie per thema

Afsluitend worden in de samenvatting de zes voorstellen voor ambitieniveaus weergegeven.

Doel van deze notitie is om inzicht te geven in de thema's, de stand van zaken, mogelijkheden en afwegingen daarbij. Deze informatie wordt dan als voorkennis benut in een raadsessie waarbij op de zes thema's ingezoomd wordt om accenten te bepalen, ambities te benoemen en globaal keuzes te maken voor de uitwerking van een programma.

In deze verkenning vindt u geen uitgewerkte maatregelen en gedetailleerdere begrotingen. Vooral nog is de geldigheidsduur van het plan nog niet bepaald, bij het schrijven is een periode van ± 5 jaar in gedachten gehouden. Ook is in dit stadium nog geen communicatieplan beschikbaar.

Inhoudsopgave

Leeswijzer.....	2
Inleiding.....	3
THEMA: ENERGIEBESPARING.....	12
THEMA 2: DUURZAME ENERGIE OPWEKKING.....	19
THEMA 3: MOBILITEIT.....	26
THEMA 4: NATUUR.....	32
THEMA 5: CIRCULAIR.....	38
THEMA 6: MILIEU.....	41
Samenvatting ambitieniveaus en impact kosten/formatie.....	49
Meekoppelkansen.....	51

Inleiding

Waarom deze verkenning

De gemeenteraad van Koggenland heeft in januari 2019 opdracht gegeven aan het college om een brede verkenning van het thema duurzaamheid te laten opstellen. Duurzaamheid kan vertaald worden in verschillende thema's. Er is behoefte aan een brede blik, niet alleen op het urgente en belangrijke onderwerp energietransitie, maar ook op andere voor de gemeente relevante onderwerpen.

Deze verkenning biedt inzicht in de mogelijkheden om het beleid en de deelthema's aan te vliegen, en als gemeente keuzes te maken op de inzet, gericht op aangrijpingspunten voor gemeentelijk beleid en ambitieniveaus.

In dit hoofdstuk wordt een bredere beschouwing gegeven van het begrip duurzaamheid, de landelijke actualiteit, de verschillende thema's, bouwstenen voor een visie en aangrijpingspunten voor gemeentelijk beleid.

Definitie duurzaamheid

“Duurzame ontwikkeling is een ontwikkeling waarbij de huidige wereldbevolking in haar behoeften voorziet zonder de komende generaties te beperken om in hun behoeften te voorzien.”

Deze definitie is geformuleerd in het Brundtland-rapport; de naam waaronder het rapport *Our common future* uit 1987 bekend is geworden. Het rapport is geschreven door de World Commission on Environment and Development (WCED). De naam verwijst naar de voorzitter van de commissie, de toenmalige Noorse premier Gro Harlem Brundtland.

De **ecologische voetafdruk** is een begrip dat aangeeft hoe groot het aandeel van een persoon, een land of een continent is in de hulpbronnen van de aarde. Als we alle beschikbare ruimte op aarde eerlijk zouden verdelen over alle mensen en we houden ook rekening met het behoud van de mondiale natuur/ biodiversiteit dan is er voor iedereen gemiddeld 1,8 hectare beschikbaar. Momenteel is echter de gemiddelde voetafdruk van alle mensen op aarde 2,3 hectare, dus verbruiken we meer dan wat de aarde ons kan bieden! Ook in Nederland zitten we hoog met een gemiddelde voetafdruk van 4,4 hectare. Onze huidige levensstijl zal er dus toe leiden dat de natuurlijke reserves van de aarde opraken. ¹

---

¹ Bron: <https://www.europa-nu.nl/id/vi92okvy7zxd/voetafdruk>

Een afgeleide hiervan is “**Earth Overshoot Day**”: de dag van een bepaald jaar wanneer - vanaf 1 januari geteld - de mensheid wereldwijd net zoveel van de Aardse grondstoffen, voedingswaren, en dergelijke heeft opgebruikt als wat de Aarde in één jaar tijd terug kan opbrengen en geproduceerde afvalstoffen kan verwerken. Earth Overshoot Day is een campagne van het Global Footprint Network. De afgelopen jaren is deze datum steeds vroeger in het jaar komen te liggen. In 2018 was het bepaald op 1 augustus: dat wil zeggen dat de voor 1 jaar ‘passende’ hoeveelheid hulpbronnen al na 7 maanden opgebruikt zijn.

2013	20 augustus
2014	19 augustus
2015	13 augustus
2016	8 augustus
2017	2 augustus
2018	1 augustus

Rijksbeleid op duurzaamheid

Klimaatakkoord Nederland

Op dit moment is het belangrijkste beleidsvoorstel het Klimaatakkoord met daarin zeshonderd ideeën, maatregelen en voorstellen met wat er in Nederland mogelijk is om de uitstoot van het broeikasgas CO₂ te verminderen. Op de website www.klimaatakkoord.nl is hierover veel informatie te vinden. Zo staat er een algemene notie over de doelstelling en aanleiding:

Ondertekening van het Klimaatakkoord wordt na voorgestelde aanpassingen n.a.v. de doorrekeningen van het CPB en PBL verwacht rond of kort na de zomer **2019**.

De impact op gemeentelijk beleid en programma's van het Klimaatakkoord staat beschreven op de website van de VNG:

RES als fundament voor Klimaatakkoord

Belangrijke basis voor de uitvoering van het Klimaatakkoord zijn de Regionale Energiestrategieën, de RES. IPO, VNG en de Unie bepleiten dat in de regio het beste de afweging kan worden gemaakt hoe de nationale opgave ingevuld kan worden. Met deze aanpak behouden we zoveel mogelijk autonomie bij de decentrale overheden. In de RES vertalen de gemeenten, provincie en waterschap samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties hoe de nationale afspraken over warmte- en elektriciteitsambities voor wat betreft duurzame opwekking regionaal ingevuld kunnen worden. Daarmee vormt de regionale energiestrategieën het fundament voor de invulling van de energievoorziening in de regio. De RES dient in definitieve vorm gereed te zijn 1 jaar na ondertekening Klimaatakkoord.

Grootste opgave in gebouwde omgeving

Voor de gemeenten ligt de grootste verantwoordelijkheid en daarmee ook de grootste opgave in de gebouwde omgeving. Daarin nemen gemeenten ook de regie op zich om met een landsbrede wijkgerichte aanpak te komen. Regie nemen: dat betekent dat de opgave door gemeenten samen met anderen moet worden opgepakt. Insteek daarbij van de VNG is dat de energietransitie de burger niet op grote additionele kosten jaagt en iedereen mee kan. Daar is een bijdrage van het Rijk voor nodig, maar ook andere partijen moeten hun aandeel leveren.

Een ander belangrijk ruimtelijk beleid op Rijksniveau is het **Deltaplan Ruimtelijke Klimaatadaptatie**, dat richtlijnen biedt voor het inrichten van de fysieke omgeving om hittestress, droogte en overstromingen te beperken en voorkomen, die verwacht worden als gevolg van veranderingen in het klimaat.

Provinciaal en regionaal beleid

In deze paragraaf worden enkele beleidsplannen wat uitvoeriger beschreven, anderen alleen puntsgewijs genoemd omwille van de hoeveelheid tekst.

Omgevingsvisie Noord Holland 2050 (“Balans tussen economische groei en leefbaarheid”)

De Omgevingsvisie NH2050 is op 19 november door Provinciale Staten (PS) vastgesteld. Hierin staan kort weergegeven de volgende ambities benoemd.

Klimaatverandering: onze ambitie is een klimaatbestendig en waterrobuust Noord-Holland.

Gezondheid en veiligheid: onze ambitie is het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Dit betreft bodem, water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting en (ontwikkelingen in) de ondergrond.

Biodiversiteit en natuur : onze ambitie is om de biodiversiteit in Noord-Holland te vergroten, ook omdat daarmee andere ambities/doelen kunnen worden bereikt. Zoals een gezonde leefomgeving, economisch duurzame landbouw, bodem- en waterkwaliteit, aantrekkelijke verstedelijking en klimaatadaptatie.

Economische transitie: onze ambitie is een duurzame economie, met innovatie als belangrijke motor. We bieden daarom ruimte aan de ontwikkeling van circulaire economie, duurzame landbouw, energietransitie en experimenten.

Wonen en Werken: onze ambitie is dat vraag en aanbod van woon- en werklocaties (kwantitatief en kwalitatief) beter met elkaar in overeenstemming zijn. De woningbouw wordt vooral in en aansluitend op de bestaande verstedelijkte gebieden gepland, in overeenstemming met de kwalitatieve behoeftes en trends. Duurzaamheid van de totale voorraad is uitgangspunt.

Mobiliteit: onze ambitie is dat de inwoners en bedrijven van Noord- Holland zichzelf of producten effectief, veilig en efficiënt kunnen verplaatsen, waarbij de negatieve gevolgen van de mobiliteit op klimaat, gezondheid, natuur en landschap steeds nadrukkelijk meegewogen worden.

Landschap: Onze ambitie is het benoemen, behouden en versterken van de unieke kwaliteiten van de diverse landschappen en de cultuurhistorie.

Energietransitie: Onze ambitie is dat Noord-Holland als samenleving in 2050 volledig klimaatneutraal en gebaseerd is op (een maximale inzet op opwekking van) hernieuwbare energie. Daarom bieden we de ruimte aan de noodzakelijke energietransitie en daarvoor benodigde infrastructuur. Rekening houdend

met de ambities voor verstedelijking en landschap. We monitoren de ontwikkeling van de energievraag, het aandeel duurzame energie en de hoogte van de CO₂-uitstoot.

Routeplanner Energietransitie Provincie NH 2020-2050

“De ambitie is een energieneutraal Noord-Holland in 2050: de situatie waarin het energieverbruik zoveel mogelijk in evenwicht is met de hoeveelheid hernieuwbaar opgewekte energie en hiervoor dus geen fossiele energiebronnen meer nodig zijn. Daarbij dient in overweging te worden genomen dat het suboptimaal kan zijn wanneer elke provincie afzonderlijk zelfvoorzienend zou proberen te worden. (..) De routeplanner is beleidsarm.”

Actieplan duurzaamheid Noord-Holland Noord

Dit actieplan is een samenwerking tussen gemeenten voor onderwerpen die bijdragen aan een energieneutrale regio NHN 2040 en het ontwikkelen van een circulaire economie in 2050.

Daarnaast zijn er nog diverse regionale plannen en documenten te noemen, die in veel gevallen geen concrete afspraken en maatregelen bevatten maar wel richting geven in de visie rond een of meer duurzaamheidsthema's. Enkele van deze documenten zijn:

- ***Structuurvisie Noord Holland 2040***
- ***Holland boven Amsterdam 2040***: ambitiedocument
- ***Provinciale ruimtelijke verordening***: bindend juridisch RO instrument

West Friesland:

- ***Structuurschets West Friesland- een DIJK van een regio***- ambitiedocument met uitvoeringsagenda
- ***Pact van West-Friesland*** - visiedocument voor nadere samenwerking

De volgende figuur geeft in een oogopslag aardig weer hoe verschillende juridische instrumenten zich verhouden tot de verschillende duurzaamheidsthema's. De groene vakjes geven aan dat het thema centraal staat, lichtgroen dat het thema aan de orde komt; grijs is niet betrokken.

Milieu in ruimtelijke plannen Gemeente

Verwijsschema opgenomen voorbeelden, naar milieuthema en instrument

PARAGRAAF	Thema	bodem	water	flora & fauna	verkeer	energie	ruimtegebruik	bedrijvigheid	externe veiligheid	geluid	lucht
Instrument											
2.2	Structuurvisie										
2.3	Overleg / bestuursakkoord										
2.4	PlanMER										
3.1	Bestemmingsplan										
3.2	Beheersverordening										
3.3	Aanvullende verordeninge bevoegdheid										
3.4	Vorbereidingsbesluit										
3.5	Stad-en-milieubenadering										
4.1	Projectbesluit										
4.2	Coördinatiegeling										
4.3	Exploitatieplan										
4.4	BesluitMER										
5.1	PPS en Overeenkomst										
5.2	Gronduitgifte										

Figure 1: (Bron: VNG-Milieu in ruimtelijke plannen) Overzicht instrumenten.

Vigerend duurzaamheidsbeleidsplan Koggenland

In 2010 is het nu geldende duurzaamheidsbeleidsplan opgesteld. Dit plan getiteld “duurzame ontwikkeling in een groene gemeente” had de volgende doelstellingen die in 2020 minimaal bereikt zouden moeten zijn:

1. CO₂-reductie met ten minste 17 % ten opzichte van 1990;
2. 24% van de energie wordt duurzaam opgewekt;
3. Energiebesparing is 2,5 % per jaar en er komen energieneutrale woonwijken.

De doelstelling uit dit plan is daarmee in feite beperkt tot de eerste twee thema’s van het huidige plan.

Het zijn ambitieuze doelstellingen geweest die niet geheel zijn behaald. In 2017 is een evaluatie van het plan gemaakt en is geconstateerd dat met name de doelstelling voor opwek van duurzame energie vanwege het uitblijven van de realisatie van enkele grote plannen niet behaald is.

Ook is voorgesteld om de doelstelling te herformuleren, en daarbij 2010 als startjaar te nemen i.p.v. 1990. De doelstelling zou dan zijn: 16% CO₂ reductie in 2020 ten opzichte van 2010.

Conclusie

De analyse in deze notitie toont aan dat tot eind 2015 de volgende resultaten behaald zijn:

- 8,9% hernieuwbare energieopwekking (exclusief groen gasinstallatie Hensbroek)
- 2,6% CO₂-reductie ten opzichte van 2010

De CO₂ reductie doelstelling van 16% in 10 jaar tijd werd in 2015 niet naar rato behaald (8 % bij lineaire doelstelling; 2,6% behaald).

Vigerend beleid op overige thema's is in diverse beleidsstukken te vinden zoals:

- Mobiliteit: Gemeentelijk verkeers- en vervoersplan 2013 (herziening is in voorbereiding): doelen t.a.v. voorkomen sluipverkeer, bevorderen fietsgebruik door ambtenaren, faciliteren van elektrisch rijden of rijden op aardgas in voorkomende gevallen.
- Circulair: Afvalbeleidsplan 2013 (herziening in voorbereiding): verhogen van resultaat gescheiden inzameling, voorlichtingscampagnes, stimuleren/ verbeteren inzameling textiel.

Samenhang thema's

Als kapstok voor het te ontwikkelen visiedocument en duurzaamheidsprogramma in Koggenland is gekozen voor 6 thema's, zie hieronder de toelichting welke onderwerpen deze thema's kunnen omvatten (niet limitatief):

Hoofdthema	Onderwerpen (o.a.)
Energieverbruik	Isolatie en energiebesparing in gebouwen (woningen, bedrijven), installaties en apparaten
Duurzame opwekking	Zonne-energie, windenergie, biomassa, geothermie, warmtepompen, waterstof, riothermie en overige relevante technieken
Mobiliteit	Elektrisch vervoer, laadpalen, deelauto's, bereikbaarheid
Natuur	Water, hittestress, klimaatadaptatie, biodiversiteit, groen
Circulair	Afvalstromen, hergebruik, bouwproces, gebruik van lokale en regionale grondstoffen
Milieu	Luchtkwaliteit, geluidshinder, licht/donker, asbest

De 6 genoemde thema's hebben een focus op het energie- en milieuaspect van duurzaamheid. Sociale en economische duurzaamheid zijn ook belangrijke doelen, hierbij kan ook het beleid gericht zijn op het voorzien van de komende generaties in het bevredigen van hun behoeften. In dit kader worden deze thema's nu niet meegenomen.

In figuur 2 is een weergave van de scores van gemeente Koggenland volgens de Gemeentelijke Duurzaamheids Index. Op 24 elementen wordt een score gegeven. Dit zijn thema's die niet alleen de 'standaard' duurzaamheidsonderwerpen betreffen, hiermee wordt ook sociale duurzaamheid en leefbaarheid beoogd. Het gemiddelde op basis van deze score is voor Koggenland een 6,3, waar landelijk het gemiddelde een 5,6 bedraagt.

Die score 6,3 is de resultante van hoge scores op o.a. luchtkwaliteit, werkloosheid en energiegebruik en lage scores op onder andere hernieuwbare energie en water.

De bronnen voor deze scores komen uit verschillende open source databases, zoals de CROW (Verkeer), CBS, Klimaatmonitor etc.² De hoogste score in Nederland is een 6,7 (Zeewolde).

Kijken we naar de scores van de 11 duurzaamheidsthema's die min of meer overeenkomen met de 6 hoofdthema's voor Koggenland, dan is de gemiddelde score een 5,2 waar NL gemiddeld een 5,0 haalt.

In figuur 3 is te zien dat de scores op de thema's sterk uiteenlopen: van een 9,2 voor "lucht" tot een 1,0 voor "Natuur". Los van een oordeel over (de juistheid van) deze waarden kan gekozen worden voor een principe waarbij op alle thema's een voldoende gewenst is, of een focus op enkele thema's en minder aandacht voor andere thema's, bijvoorbeeld omdat de aangrijpingspunten hiervoor ontbreken ("natuur" zal geen hoge score kunnen behalen als er geen erkende natuurgebieden op het gemeentelijk grondgebied ontwikkeld kunnen worden).

Scores indicatoren Duurzaamheid

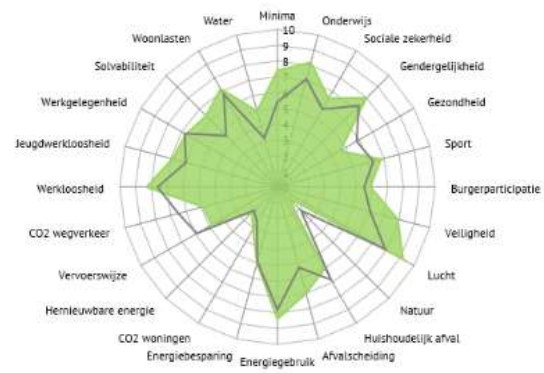

Figure 2: Gemeentelijke Duurzaamheid Index (Groen=Koggenland)

Scores indicatoren Milieu & Energie

Figure 3: scores op milieu- en energithema's (Groen = Koggenland)

² Meer informatie vind je op www.gdindex.nl

Visie-elementen

Het bepalen van een visie op duurzaamheid is afhankelijk van de aspecten die richting, sturing en snelheid kunnen geven aan een opgave.

In de raadsopdracht duurzaamheid zijn de volgende punten in dit verband genoemd:

Het college wordt gevraagd om hierbij rekening te houden met de volgende aspecten::

- brede ambities of focus aanbrengen
- profilering als voortrekker-, volger-, achterblijver
- tempo waarin doelen behaald worden
- innovatief gehalte: bewezen concepten of innovaties aandurven
- rol van de gemeente: voorbeeldfunctie/eigen investeringen, informeren, faciliteren, stimuleren of ontzorgen
- ruimtelijke kwaliteiten

Op deze aspecten zullen in de beoogde gespreksronde met raadsleden in mei verdere keuzes gemaakt moeten worden. In dit document staan relevante overwegingen op deze punten benoemd per thema. Hierbij zal de rol die de gemeente wil nemen ten opzichte van de inwoners een belangrijke bepalende factor zijn. Ook is het in het vervolgtraject naar de uitwerking van een uitvoeringsprogramma van belang of het ambitieniveau past bij het budget dat beschikbaar wordt gesteld.

“Welke visie-elementen wil de gemeente kiezen als uitgangspunt?”

Metten en sturen

Bij elk thema in de volgende hoofdstukken staan verschillende mogelijke meetinstrumenten genoemd en indicatoren waarop gemeten kan worden. Bijvoorbeeld bij energie (besparing/opwekking) aantal gigajoule, kilowattuur en kubieke meter aardgas.

Er zijn inmiddels dankzij internet veel zogeheten ‘open source’ bronnen die informatie geven over milieuprestaties. Daarnaast zijn er instrumenten die heel precies op het niveau van een project of gebouw kunnen meten wat de prestaties zijn op verschillende thema’s.

Bij de gewenste mate van sturing op een thema zal een passend meetinstrument gekozen moeten worden. Bij de thema's waar de invloed van gemeentebestuur op de doelstellingen groter is zal daarbij een preciezer meetinstrument wenselijk zijn, dan bij thema's waar ambities wat globaler zijn en meer richting een inspanningsverplichting gaan.

Per thema wordt in het verlengde van het voorgestelde ambitieniveau een voorstel gedaan voor de gewenste sturing, of het een resultaat- of inspanningsverplichting betreft en welk meetinstrument daarbij past.

Aangrijpingspunten voor gemeentelijk beleid

In dit document worden de mogelijkheden voor gemeentelijk beleid onderscheiden in 4 categorieën:

- **Eigen bouwvoorraad:** de huurwoningen van het Woningbedrijf, de gemeentegebouwen (stadhuis en werven), door gemeente verhuurde niet-woongebouwen.
- **Organisatie en apparaat:** de facilitaire aspecten van het gemeente-apparaat, gebouwbeheer, de bij de gemeente in bezit of beheer zijnde installaties, hulpmiddelen, materialen en materieel
- **Inwoners:** huurders en eigenaren van woningen in de gemeente
- **Bedrijven en ondernemers:** winkeliers, agrariërs, alle overige MKB bedrijven, maatschappelijke instellingen en non-profit organisaties, zorg en welzijn.

THEMA: ENERGIEBESPARING

Doel van het thema:

Beperken van het fossiele energieverbruik in de gemeente, waardoor de CO₂ uitstoot verlaagd wordt.

Geldende wet- en regelgeving en afspraken

- Bouwers van nieuwe woningen: bouwbesluit EPC < 0,4 en aardgasvrij; vanaf 2021 BENG-eisen.
- Voor bedrijven Energiebesparingsverplichting in het Activiteitenbesluit.
- Sanering verkeerslawaaï woningen Koggenland: combinatie met energie-advies op maat voor gehele woning.
- Beleidsplan openbare verlichting.
- Duurzaamheidsscan sportverenigingen.

Voorgenomen wet- en regelgeving en afspraken

- Klimaatakkoord en daaruit voortvloeiende afspraken.
- Regionale Energie Strategie en gemeentelijke warmtetransitieplannen.
- Landelijke energie-reductiedoelstelling 49% in 2030.
- Regionale meerjarenaanpak bestaande particuliere bouw (mbv provinciale cofinanciering).
- Projectplan met subsidie aanvraag Westfriese Bedrijvengroep.
- In ontwikkeling- Beleidsplan Woningbedrijf (paragraaf duurzaamheid: verduurzaming bestaand bezit naar route 3, 15 woningen per jaar).

Indicatoren voor meetbare doelstelling

- kiloWattuur elektriciteit.
- m³ aardgas.
- GJ warmte.

Enkele veel toegepaste meetinstrumenten:

- Klimaatmonitor: open source informatie die onder andere het energieverbruik op gemeentelijk niveau weergeeft en daarbij ook de duurzame energiebronnen (kosteloos).
- Nationale Energie-atlas.
- CO₂ prestatieladder: stimuleert bedrijven om hun eigen energieverbruik en CO₂-uitstoot te kennen én te verminderen. De aantoonbare inspanning om het energieverbruik en de CO₂-uitstoot te verminderen kan worden beloond bij aanbestedingen in de vorm van een (fictieve) korting op de inschrijfprijs. Ook kan een bedrijf met de CO₂-Prestatieladder een kostenbesparing op de energierekening behalen (niet kosteloos, gecertificeerd instrument).
- GPR Gebouw: deze tool maakt inzichtelijk hoe de duurzaamheidsprestatie van gebouwen is, waaronder op het gebied van energieverbruik (niet kosteloos, gecertificeerd instrument).

Korte beschrijving van de huidige situatie

Van het totale energiegebruik in de gebouwde omgeving is ruim driekwart het verbruik in woningen. Van dit verbruik in woningen is 80% het verbruik van aardgas (voor met name verwarming en warmwater) en 20% elektriciteit.

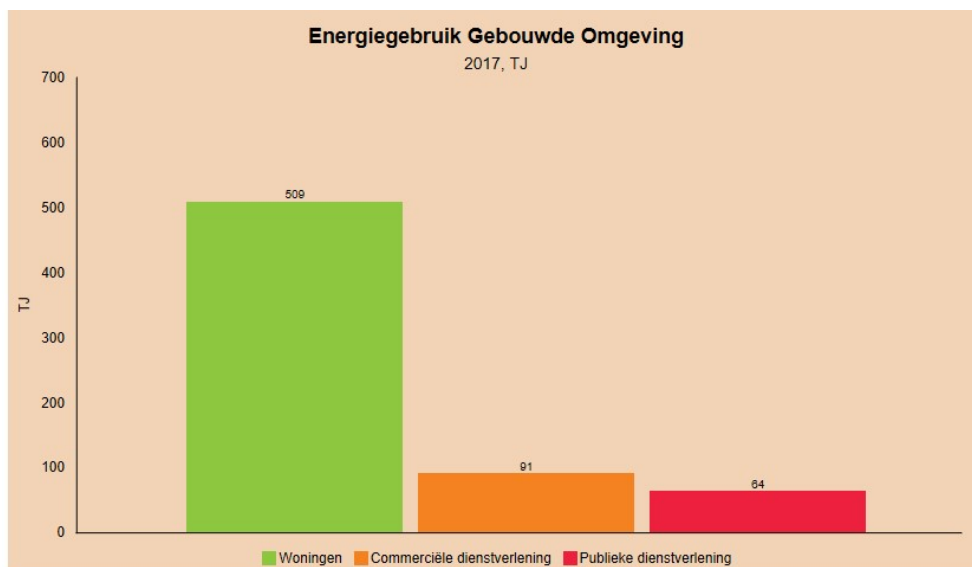
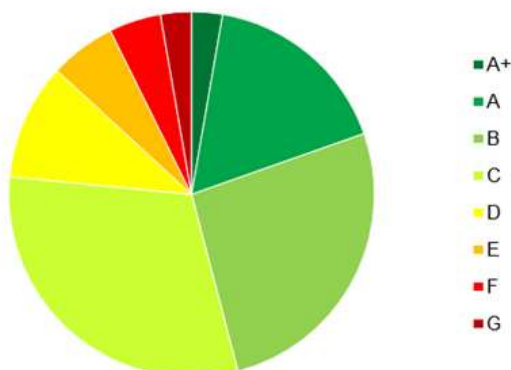

Figure 4: Bron: Klimaatmonitor april 2019 (cijfers van 2017)

De huidige woningvoorraad van het Woningbedrijf heeft de volgende energielabel-kwaliteit:

Figuur 28 Verdeling portefeuille naar Energie-Indexklasse

Te zien is dat zo'n 45% van de woningen een label B of beter heeft.

Te zien is in onderstaande grafiekjes dat het gas- en elektriciteitsverbruik in de afgelopen jaren licht is gedaald en dat het verschil in verbruik tussen huur- en koopwoningen groot is.

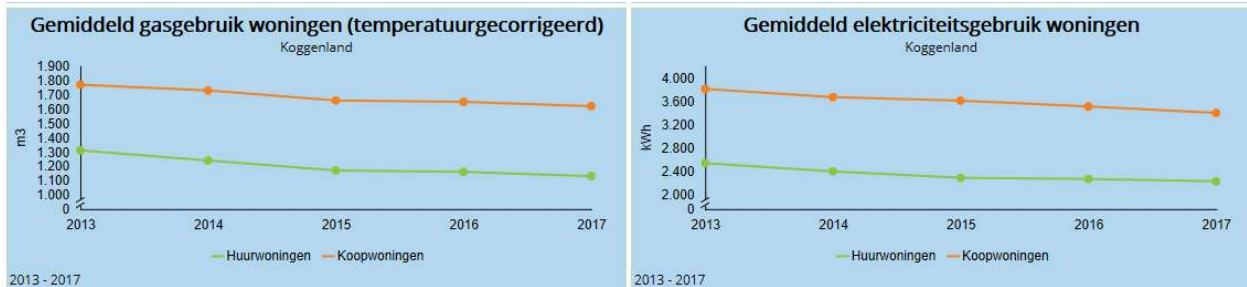
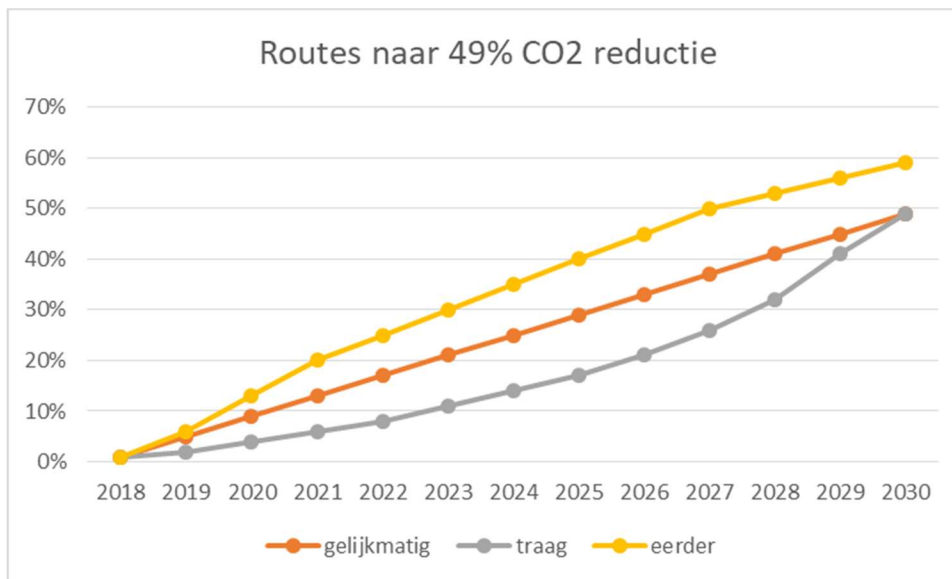

Figure 5: Bron: Klimaatmonitor

Doelstelling CO₂ reductie

In het Klimaatakkoord wordt de landelijke doelstelling gegeven om in 2030 49% CO₂ reductie te bereiken ten opzichte van 1990. In 2018 was het niveau CO₂ uitstoot gelijk met dat in 1990 wat betekent dat de besparingsdoelstelling in korte tijd behaald moet worden.

De route naar deze doelstelling kan verschillend verlopen. Nu meer doen betekent eerder het doel bereiken. Bij een trage start zal eind jaren '20 extra inzet nodig zijn.

Overwegingen

De energietransitie is hét politieke onderwerp voor de komende jaren. Besparen op het verbruik is essentieel, ook in relatie tot de benodigde duurzame opwekking. Het is een groot en ingewikkeld thema.

De Regionale Energie Strategie (RES) zal volgens de plannen op het niveau van NHNoord uitgevoerd worden, met een deelRES op Westfries niveau. In de RES wordt onderzocht hoe de doelstelling van 49% CO₂ reductie in 2030 in de regio bereikt kan worden via energiebesparing en anderzijds via het duurzaam opwekken van de behoefte na besparing.

Eenzijds zijn de huidige verplichtingen hoog (zie de opgave vanuit de RES), wat zou betekenen dat een extra ambitie nóg ingewikkelder is. Anderzijds is het juist door deze hoge verplichting nodig om een extra inspanning te leveren; niet om hogere doelstellingen te bereiken maar om de doelstellingen haalbaar(der) te maken voor inwoners en bedrijven.

Het verbeteren van de Woningbedrijf woningen zoals voorgesteld wordt in de portefeuillestrategie³ gaat uit van een doelstelling om in 2050 alle woningen aardgasvrij te kunnen verwarmen. Het voorstel daarvoor is nu als volgt geformuleerd:

“Verduurzaming van woningen met een C, D, E, F of G label en deze minimaal voor te bereiden op ‘aardgasloos ready’ of indien mogelijk aardgasloos te maken in de periode t/m 2033. Overige bezit wordt in de periode 2033 – 2050 aardgasloos gemaakt. Hiermee tevens een aardgasloze woningvoorraad in 2050.”

Daarbij wordt gestart met het verbeteren van de voorraad woningen met een energielabel C of lager. Deze worden maximaal geïsoleerd dan wel op BENG 1⁴ niveau gebracht, voorzien van zonnepanelen en zijn dan ‘gereed voor aardgasvrij’. In de periode 2022-2033 betreft het ruim 300 te verbeteren woningen. De voorraad met energielabel A en B worden nu als ‘gereed voor aardgasvrij’ beschouwd, en zullen in de periode vanaf 2033 richting 2050 complexgewijs aardgasvrij gemaakt worden, in lijn met de te ontwikkelen gemeentelijke warmtetransitieplannen.

Omdat de gemeente vanaf 2020 met de uitwerking van de warmte transitie visies aan de slag zal moeten, is meenemen van particulieren in met name een isolatie aanpak belangrijk.

---

³ Een informerende sessie hierover wordt in mei in de raad gehouden

⁴ BENG1 is een eis afhankelijk van het woningtype weergegeven in maximaal benodigd energiebehoefte in kiloWattuur/m².

Mogelijkheden voor beleid thema Energiebesparing en voorstel voor ambitie, doelstelling en meten

In de tabel hieronder is voor de verschillende **ambitie-aspecten** en **aangrijpingspunten** kort beschreven wat deze zouden kunnen inhouden. Met groen is aangegeven wat een passende keuze voor een ambitie zou kunnen zijn voor dit thema.

VOORBEELDEN VAN INVULLING BELEID	Ambitie duurzaamheid		Innovatieve houding		Tempo		Rol gemeente	
	<i>Breed</i>	<i>Focus</i>	<i>Voortrekker</i>	<i>Volger</i>	<i>Hoog</i>	<i>Gematigd</i>	<i>Ontzorgen/faciliteren</i>	<i>Stimuleren/informeren</i>
ENERGIEESPARING								
Eigen gebouwenvoorraad	Voor alle gebouwen een doelstelling formuleren zoals 'aardgasvrij' of 'energielabel A of beter' incl een termijn	Huurwoningenvoorraad projectgewijs aanpakken	Nieuwe renovatie- en installatieconcepten uittesten	Bewezen technieken en concepten toepassen	In 2030 de eigen woningvoorraad energieneutraal	In 2025 de eigen woningvoorraad label B of beter	Actieve rol aan huurders bieden om inbreng op planvorming en randvoorwaarden	Communicatie over eigen rol van huurders en gebruikers.
Organisatie en apparaat	Energiescan van het verbruik in gebouwen en installaties. Doelstelling formuleren om dit verbruik te verkleinen in aandeel (%) en met termijn	Analyse welke installaties meeste verbruiken en hier als eerste op inzetten	MVO doelstellingen voor organisaties hoog leggen	Op natuurlijke momenten in de eigen beheerorganisatie verbeteringen invoeren	Doelstellingen binnen enkele jaren realiseren	Doelstellingen voor 2030 realiseren	Medewerkers actief betrekken bij besparingsmogelijkheden en eigen invulling hiervoor	Toolbox voor MVO (Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen)
Inwoners	Zowel huurders als eigenaren als partner betrekken en (bewezen) instrumentarium aanbieden	Focus op bv. lagere inkomensgroepen onder eigenaren, of op voorlopers/initiatiefnemers	Actief betrekken van inwoners en beschikbaar stellen van middelen en menskracht om hun aandeel in doelstelling te vergroten	Gelijkwaardig aan regiogemeenten handelen	Energetische aanpak van woningen zo snel mogelijk opschalen	Volgend op het tempo van Rijksbeleid	Instrumentarium voor ondersteuning en financiering bieden, faciliteren van initiatieven	Communicatie en doorverwijzing, aanspreekpunt voor vragen bieden
Bedrijven en ondernemers	Energiescan aanbieden en onderzoeken hoe gemeente kan bijdragen aan verlaging	Bedrijven met het grootste verbruik als speerpunt kiezen	Vestigingsklimaat en vergunningenbeleid richten op innovatieve aanpak	Gelijkwaardig aan regiogemeenten handelen	Alle bedrijven in 2030 voldoen aan een energiereductiedoelstelling van x %	Volgend op het tempo van Rijksbeleid	Instrumentarium voor ondersteuning en financiering bieden	Communicatie en doorverwijzing, aanspreekpunt voor vragen bieden

Voorstel voor ambitie thema Energiebesparing:

- Focus op isolatie aanpak van woningen ten behoeve van de warmte transitie.
- Innovaties volgen maar niet actief zelf ontwikkelen.
- Gematigd tempo hanteren, volg daarin de landelijke doelstellingen.
- Een ontzorgende en faciliterende rol naar inwoners en bedrijven hebben om hen maximaal te ondersteunen bij energievraag-reductie.

Voorstel voor niveau doelstelling:

- Resultaatverplichting ten aanzien van de eigen gebouwenvoorraad.

- Inspanningsverplichting ten aanzien van gebouwen van inwoners en bedrijven.

Voorstel voor monitoringsinstrumenten:

- Eigen gebouwvoorraad: Energie-index (energielabel, verplicht); GPR gebouw voor renovatie en nieuwbouwprojecten; Energie-atlas
- Voor gebouwen van inwoners/ bedrijven: Aantallen woningen en bedrijven in interventies (voorlichting etc); Klimaatmonitor; Energie-atlas.

Indicatieve impact ambities op begroting en formatie <toelichten ook mbt planning en formatie dylan>

THEMA: ENERGIEBESPARING	Gedekt binnen huidige begroting/ formatie en in behandeling zijnde voorstellen:	Voorgestelde ambitieniveau vereist extra aanvullend:
Eigen gebouwvoorraad	Voorstel in portefeuilleplan Woningbedrijf (nog niet aangenomen in de Raad): investeringen in verduurzaming incl. extra inzet formatie voor projectleiders woningverbetering	
Organisatie en apparaat	Aandacht voor energie-efficiency in gebouwbeheer en doelstellingen bewaken. Werving medewerkers deels voor duurzaamheid reeds in procedure.	Actief verbeteren van energieprestaties, projectleiding, kennisontwikkeling
Inwoners	Communicatie en doorverwijzing Beleids capaciteit voor beoordeling en opvolging van bewoners vragen en initiatieven vanuit campagnes Meerjarenaanpak particuliere voorraad deel 2019 (in zomernotitie opgenomen)	Aanvullend voor projectleiding van campagnes en inhuur capaciteit Duurzaam Bouwloket Inzet van duurzaamheidslening op gemeenteniveau
Bedrijven	Informatie en vergunningbeleid	Actieve benadering en kennisontwikkeling
	<i>Totaal 'extra' effect van beleid in voorbereiding: Voorstel portefeuilleplan Woningbedrijf resp. Zomernotitie budget milieutaken</i>	<i>Raming 0,5-1 fte voor communicatie resp. coördinatie en beleid thema energiebesparing Meerjarenaanpak particuliere voorraad: € 130.000 in 2019 en € 130.000 in 2020. Hiervan cofinanciering door Provincie 50% (dus netto € 65.000 in '19/'20) Inzet voor Duurzaamheidslening: raming 6 woningen/jaar € 30.000 (als investering op te nemen want revolverend)</i>

Enkele mogelijke instrumenten thema energiebesparing

- Inzet Energiebespaarcoach voor huurders en woningeigenaren.
- Gemeentelijke duurzaamheidslening beschikbaar stellen (o.a. 100% voor zonnepanelen mogelijk maken; lagere rente dan landelijke SVN lening).
- Uitgebreid aanbod van Duurzaam Bouwloket inkopen ten behoeve van activering en informeren van particuliere woningeigenaren voor verduurzaming. Bv. met VVE-informatiecafés, aanbod van warmtescan etc.
- Aanbieden (met korting/ gratis) van energiescan voor bedrijven en instellingen.
- Programma op energiebesparing eigen niet-woongebouwen uitwerken.
- Isolatieprogramma voor alle Woningbedrijf complexen opstellen met potentiële uitvoeringsdatum.
- Samenwerking met partijen ter promotie van aanpakmogelijkheden. Bv. Thuisbaas (van Urgenda).

Kosten en baten in beeld

Figure 6: Infographic Energiebesparing eengezinswoningen

THEMA 2: DUURZAME ENERGIEOPWEKKING

Doel van het thema:

Vergroten van het aandeel duurzaam opgewekte energie in de gemeente.

Geldende wet- en regelgeving en afspraken

- Diverse regelgeving met betrekking tot landschapswaarden en natuurwaarden die belemmeringen vormen voor plaatsing van grote zonneweides/ installaties.
- Monumentale waarden die bescherming vereisen zoals cultureel erfgoed (gebouwen, landschappen, kernen/bebouwing).
- Bestemmingsplannen die invulling met zonneweide of windpark wel resp. niet mogelijk maken.
- Regionale structuurschets (kaders voor ruimtelijke bestemmingen).
- Provinciale omgevingsvisie.

Voorgenomen wet- en regelgeving en afspraken

- Klimaatakkoord en daaruit voortvloeiende afspraken .
- Regionale Energie Strategie en gemeentelijke warmtetransitieplannen.
- Landelijke energie-reductiedoelstelling 49% in 2030.
- Zonneparkenbeleid Koggenland (in ontwikkeling/voorbereiding).
- Verkenning Windparken IJsselmeerprovincies.

Indicatoren voor meetbare doelstelling

- kiloWattuur elektriciteit.
- m3 aardgas.
- GJ warmte.

Meetinstrumenten:

- CO₂ prestatieladder
- Klimaatmonitor

Belangrijkste ontwikkeling in dit verband is de start van de RES, beoogd in mei/juni voor te leggen aan de Raad in de vorm van een Startnotitie.

In deze opgave worden locaties en zoekgebieden onderzocht om aan een duurzame opwekpotentie in 2030 te kunnen voldoen.

Korte beschrijving van de huidige situatie

Mede door de in Koggenland aanwezige windmolens is het percentage hernieuwbare elektriciteit hier al vrij groot, omgerekend naar inwoners.

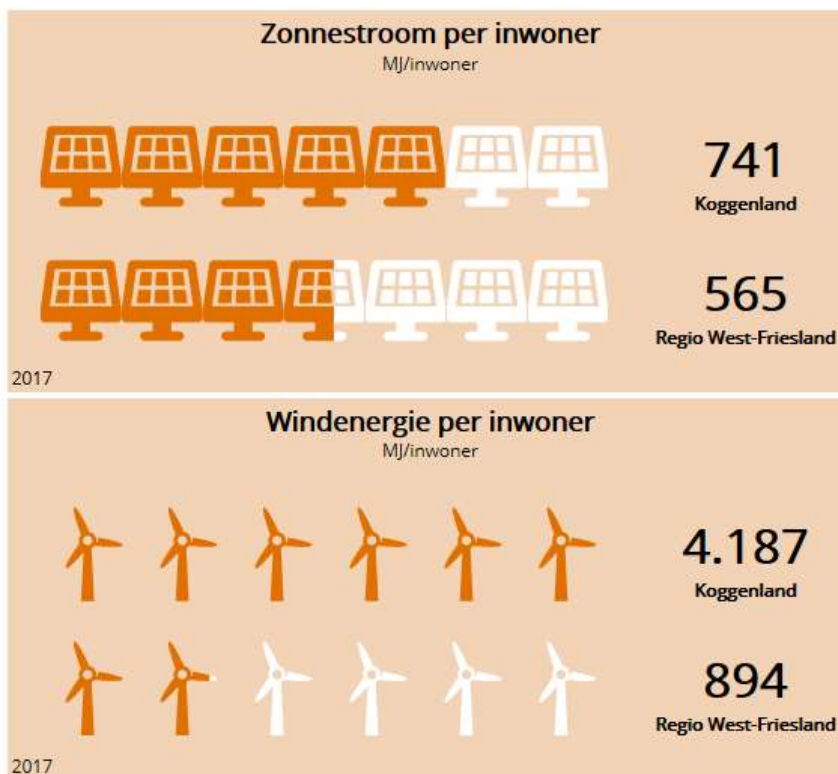

Figure 7: Bron: Klimaatmonitor 2019 (cijfers over 2017)

Overwegingen

Vanuit de RES dient Koggenland, via de Westfriese Energie Strategie, een passend ‘bod’ te doen aan het Rijk voor invulling van de opgave voor duurzame energie-opwekking in de gemeente. Enerzijds door het aanwijzen van lokaties waar duurzame opwekking zou kunnen gaan gebeuren en anderzijds door het daadwerkelijk mogelijk maken van deze opwekking, door het vergunningenbeleid, regelgeving, actief verwerven van gronden voor uitgifte aan investeerders, stimuleren van lokale initiatieven en participaties etcetera. Ook levert het vergroten van de opwek op bestaande gebouwen een aandeel in de realisatie. Dit kan door zelf te investeren ten behoeve van de eigen gebouwen, en ook door inwoners te stimuleren/ faciliteren op eigen daken en gronden duurzame energie op te wekken. Koggenland zal het tempo en de inhoud van het RES traject gaan volgen, de uiteindelijke opgave voor de gemeente is daarmee nu nog niet bekend. De warmtetransitieplannen volgen op de uitkomsten van de RES met betrekking tot hoog- en laag temperatuur verwarmingsopties en kansen.

In het rapport Energie en Ruimte Noord-Holland Noord (Verkenning van ruimtelijke perspectieven voor de energietransitie in Noord-Holland Noord; 2018; zie zaaknr. 17003879) is door een ontwerp bureau in opdracht van de Provincie onderzocht wat de ruimtelijke impact is. Geconcludeerd wordt onder meer:

- A. Een duurzame eigen energievoorziening in NHN vóór 2050 is binnen handbereik.
- B. De regio moet eigen regionale doelstellingen formuleren om te specialiseren en voorop te blijven lopen in de energietransitie.

- C. NHN is een relevant schaalniveau voor energie-ambities.
- D. Aanpak van verduurzaming van de gebouwde omgeving op de schaal van NHN is kansrijk.
- E. NHN als energie-landsschap voor wind en zon is een te smal perspectief vanuit regionale leefbaarheid en economie.
- F. De potentie voor energie uit aardwarmte biedt kansen om een groot deel van de energievraag zonder veel ruimtelijke impact te verduurzamen.
- G. Samenwerking op de schaal van NHN is onontbeerlijk om de regionale potentie voor duurzame energie te benutten.
- H. Regionale ambities rond energie staan niet op zichzelf maar zijn integraal onderdeel van afwegingen over ruimtelijke ontwikkeling, leefomgeving en economie.

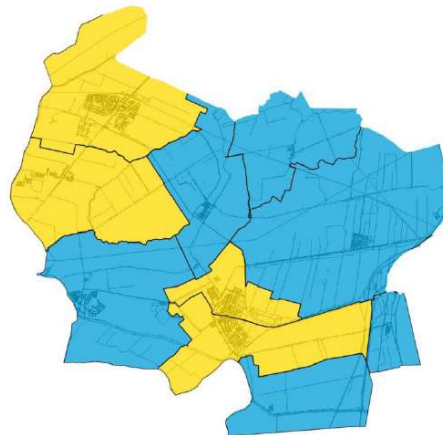
Bij de RES wordt als eerste gekeken naar de mogelijkheden voor zon en wind op land. Hierbij is het van belang dat de raakvlakken met het thema ‘natuur’ goed bekeken worden. Inrichting van zonneweides kan van invloed zijn op de bodemkwaliteit, daar waar een hoge dichtheid van panelen met weinig lichtinval op de bodem is. Windmolens vormen een gevaar voor vogels; bij plaatsing dient rekening gehouden te worden met de kansen op vogelsterfte vanwege aanwezige broed- en leefgebieden.

De deelrapportage “Koggenland zonder aardgas” die in 2017 door CE Delft is gemaakt als onderdeel van het project Noord-Holland: warmte in transitie geeft aan dat voor deze gemeente de opties ‘groen gas’ en ‘elektriciteit’ kansrijk zijn.

Figuur 1 Eindbeeld van de infrastructuur voor een klimaatneutrale warmtevoorziening in 2050. Alle gebruikte energie is in het eindbeeld klimaatneutraal

Legenda

- Groen gas
- Elektriciteit
- Warmte
- Onbekend

Figuur 8: CE Delft: Koggenland zonder aardgas-2017

De gemeente heeft in vervolg op deze verkenning opdracht gegeven aan ingenieursbureau DWA om een concept warmtetransitie visie op te stellen. Hierin wordt voor de eerste fase van de warmtetransitie (“tot nader order”) de optie ‘all electric’, meer specifiek: warmtepompen als optie aangegeven. Deze selectie is op basis van 8 criteria:

- Energievraag per woning-equivalent⁵ groter dan 50 GigaJoule.
- Oude gasleidingen.
- Straat-renovatie.
- Meer dan 50 corporatie-woningen.
- Corporatie-woningen met geplande renovatie.
- Meer dan 200 koopwoningen met hoge potentie (CBS).
- Meerkosten all-electric < € 1.000,-.
- Gemiddeld bouwjaar >1970 .

Hieruit komen de kansrijke gebieden Obdam, Ursem en Avenhorn waar dan gestart zou kunnen worden. Wel wordt benadrukt dat voor verwarming met warmtepompen een isolatie-aanpak van de woningen noodzakelijk is.

---

⁵ Een woning-equivalent is een gebouw met het energieverbruik van een gemiddelde woning.

Mogelijkheden voor beleid thema Duurzame energie-opwekking en voorstel voor ambitie, doelstelling en meten

VOORBEELDEN VAN INVULLING BELEID	Ambitie duurzaamheid		Innovatieve houding		Tempo		Rol gemeente		Belang ruimtelijke kwaliteit	
	<i>Breed</i>	<i>Focus</i>	<i>Voortrekker</i>	<i>Volger</i>	<i>Hoog</i>	<i>Gematigd</i>	<i>Ontzorgen/faciliteren</i>	<i>Stimuleren/informereren</i>	<i>Essentieel</i>	<i>Secundair</i>
DUURZAME OPWEKKING										
Eigen gebouwenvoorraad	Potentie in kaart brengen en realiseren van duurzame opwekmogelijkheden	Grote daken als eerste ontwikkelen, duurzame warmtebronnen voor woningen waar aanwezig/aan te boren.	Dakrenovaties met PVT; nieuwe technieken inpassen in woningcomplexen, pilots waterstof en buurtbatterij	Op natuurlijke momenten routekaart CO2 neutraal aanpak inzetten	In 2025 alle daken met potentie belegd met zon PV/ PVT/ collectoren	Later, en op natuurlijke momenten	In overleg met huurders belangrijkste belemmeringen opheffen en randvoorwaarden realiseren	Voorlichten over de voorgenomen activiteiten, rechten en plichten	Ruimtelijke kaders in overleg met inwoners vaststellen en daarbinnen de zoekgebieden bepalen	Omvang van de opgave is leidend, ruimtelijke kaders zijn daaraan ondergeschikt.
Organisatie en apparaat	Bronnenstrategie en zoekgebieden als leidraad voor alle ruimtelijke ontwikkelingen	Richten op ontwikkelen zonneparken en windmolens	Nieuwe verbintenissen onderzoeken (gemeentelijk energiebedrijf); actief werven van investeerders	In regionaal verband aandeel leveren en samenwerken	Aandeel in RES eerder dan in 2030 te realiseren	Conform regionaal bod programma uitrollen	nvt	nvt	In multidisciplinair team ruim aandacht voor monumentale en landschappelijke invalshoeken als vertrekpunt	In multidisciplinair team zoekgebieden en opgave centraal stellen
Inwoners	Stimuleren van duurzame opwek op en bij woningen	Warmte transitie visie en uitrol van meest kansrijke locaties eerst	Actief programma met faciliteiten en informatie	Informatie voorziening en doorverwijzing	Actief programma, monitoren van aantal woningen aardgasvrij en/of verduurzaamd	Conform regionaal bod programma uitrollen	Faciliteiten en financiering, informatie en kennisdelen, voorbeeldfunctie	Informatie voorziening en doorverwijzing	Actief inventariseren van belemmeringen en zienswijzen	Beleid inrichten op duurzaamheids opgave, daarna ruimte voor inspraak en zienswijzen
Bedrijven en ondernemers	Stimuleren van duurzame opwek op en bij bedrijfsgebouwen; lokale warmtenetten met restwarmte van bedrijvigheid faciliteren	Zon op daken als eerste prioriteit; klein wind bij gebouwen.	Actief programma met faciliteiten en informatie	Informatie voorziening en doorverwijzing	Actief programma, monitoren van aantal woningen aardgasvrij en/of verduurzaamd	Conform regionaal bod programma uitrollen	Faciliteiten en financiering, informatie en kennisdelen, voorbeeldfunctie	Informatie voorziening en doorverwijzing	Actief inventariseren van belemmeringen en zienswijzen	Beleid inrichten op duurzaamheids opgave, daarna ruimte voor inspraak en zienswijzen

Voorstel voor ambitie duurzame opwek:

- Focus op de gemeentelijke inzet om zon- en wind op land invullingen mogelijk te maken.
- Volgend t.a.v. innovaties en tempo.
- Geen voorttrekkersrol.
- Ruimtelijke kwaliteit is essentieel.

Voorstel voor niveau doelstelling:

- Resultaatverplichting ten aanzien van de eigen gebouwenvoorraad.
- Inspanningsverplichting ten aanzien van gebouwen van inwoners en bedrijven.

Voorstel voor monitoringsinstrumenten:

- Eigen gebouwvoorraad: gerealiseerd vermogen van zonne-energie en duurzame bronnen (WKO, lucht/ water)
- Klimaatmonitor voor realisatie van duurzame bronnen
- In de RES zal ook uitwerking van meetinstrumentarium aan de orde zijn.

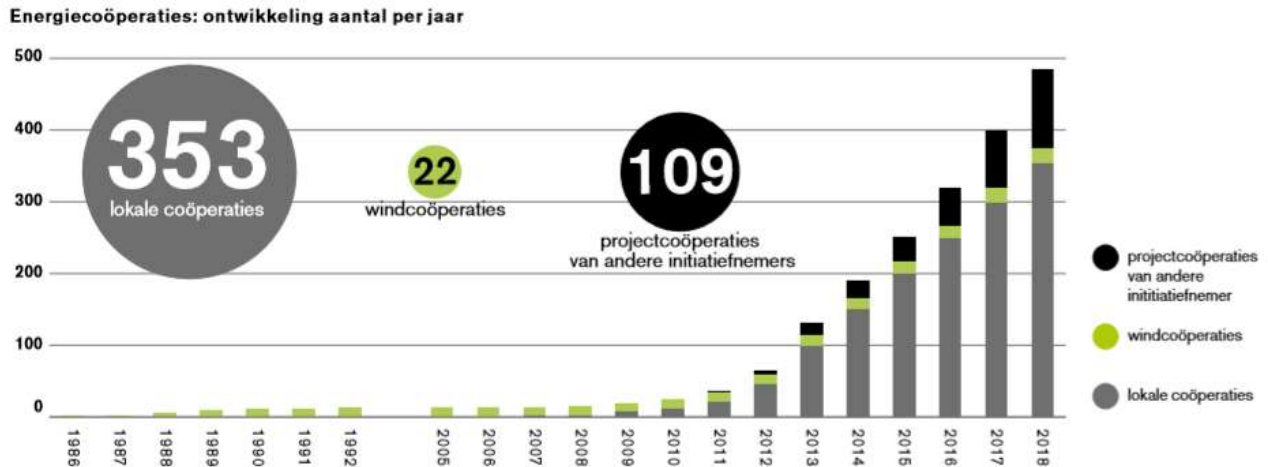
Indicatieve impact ambities op begroting en formatie

THEMA: Duurzame opwekking	Gedekt binnen huidige begroting/ formatie en in behandeling zijnde voorstellen:	Voorgestelde ambitieniveau vereist extra aanvullend:
Eigen gebouwvoorraad	Zonnepanelen op gemeentehuis (ook op andere gebouwen al begroot)? Zonnepanelen op huurwoningen: opgenomen in verduurzamingsplan voorstel portefeuilleplan Woningbedrijf	Energiescans en realisatie van zon PV op daken gemeentelijke gebouwen (niet woningen) Potentie ⁶ totaal ± 10.000 m ² . Bij uitrol in 6 jaar (2020-2025) maximale gemiddelde investering per jaar € 365.000 te activeren; terugverdientijd ± 10 jaar.
Organisatie en apparaat	Beleidscapaciteit voor beoordeling aanvragen zonneparken/windmolens op beperkte schaal	Beleidscapaciteit voor aanvragen aanleg en exploitatie externen voor duurzame opwek zodra RES vastgesteld is, vanaf 2020, en herijken kaders komende jaren. Raming 0,5 fte
Inwoners	Concept warmtetransitievisie beschikbaar Beleidscapaciteit voor aanvragen van duurzame woningbouwprojecten	Opvolging/uitwerking van bevindingen ruimtelijke ateliers en participatie. Bij communicatie resp. wonen/ondernemen. Beleidscapaciteit voor verfijning en opvolging van warmte transitievisie vanaf 2020, opvolging van initiatieven. Inhuur van expertise €15.000/ jaar Procesbegeleiding warmtetransitie per kern. Raming 0,5 fte.
Bedrijven	Informereren over voorwaarden en vergunningenbeleid	Herijken beleid t.a.v. exploitatie duurzame opwek.
	<i>RAMING TOTAAL:</i>	<i>1 fte op duurzame energie vanaf 2020, waarvan deel bij communicatie. Extern advies en communicatie € 75.000 Investering PV op niet-woongebouwen gemeente max € 365.000 /jaar in periode 2020-2025</i>

⁶ Conform onderzoek naar de toepassingsmogelijkheden van zonne-energie Koggenland. 10.000 m² = ± 6250 panelen, gemiddeld all-inprijs € 350/paneel.

Enkele mogelijke instrumenten thema Duurzame opwekking

- Collectieve inkoop zonnepanelen voor inwoners organiseren.
- Duurzaamheidslening 100% voor duurzame opwek beschikbaar maken.
- Welstandsregels verruimen ten behoeve van het plaatsen van panelen in beschermde gebieden.
- Vrijstelling leges voor zonnepanelen op monumenten.
- Actief beleid ontwikkelen met inwoners op verruiming randvoorwaarden zonneparken en windmolens (voorbeeld: denksessies Schagen voor zonneparken).
- Aankoop gronden door gemeente voor het ontwikkelen energie projecten.
- Samenwerking zoeken met partners voor het ontwikkelen van lokale warmtenetten.

Figuur 8: Bron: Hieropgewekt.nl Aantal energie-coöperaties t/m 2018

THEMA 3: MOBILITEIT

Doelstelling van het thema

Terugdringen van het aantal kilometers dat op fossiele brandstoffen gereden wordt en toegankelijk maken en houden van de gemeente voor de verschillende verkeersstromen.

Geldende wet- en regelgeving en afspraken

- Gemeentelijk verkeer- en vervoerplan.
- Gemeentelijke beleidsregels elektrisch laden.
- Noord-Holland Noord beleid mobiliteit.
- OV-beleid Provinciaal.

Voorgenomen wet- en regelgeving en afspraken

- Herijking gemeentelijk verkeer- en vervoerplan (2023).

Indicatoren voor meetbare prestaties

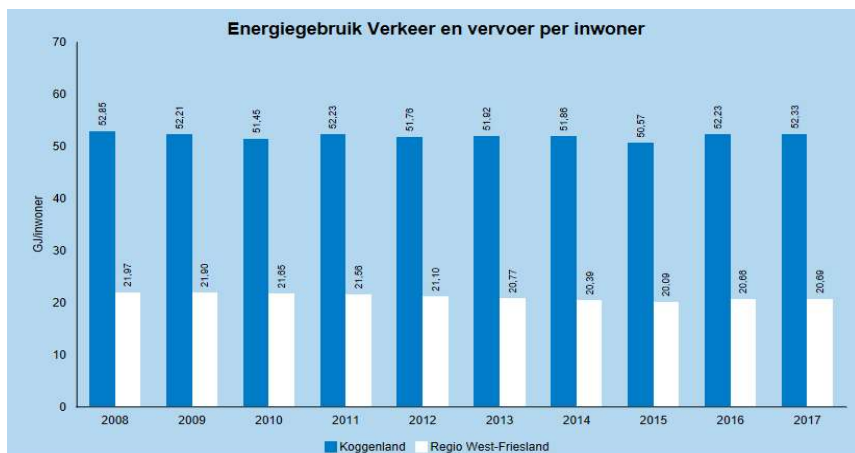
- Energiegebruik ten behoeve van verkeer en vervoer.
- Aantal zuinige vervoersmiddelen.
- Gebruik van oplaadpalen voor elektrische auto's.
- Aantal auto's per huishouden.

Mogelijke meetinstrumenten:

- Gegevens RDW.
- Gegevens laadpalen bedrijven.
- CROW benchmark duurzaamheid mobiliteit.
- Gemeentelijke duurzaamheidsindex onderdeel CO₂ uitstoot wegverkeer.
- Opinie inwoners en bedrijven.

Korte beschrijving van de huidige situatie

In de volgende figuren zijn enkele gegevens zichtbaar op het thema mobiliteit, zoals het energieverbruik voor verkeer en vervoer, het aantal voertuigen dat (deels) elektrisch wordt aangedragen en deelaspecten van duurzaamheid zoals

Figuur 9: Bron: Klimaatmonitor

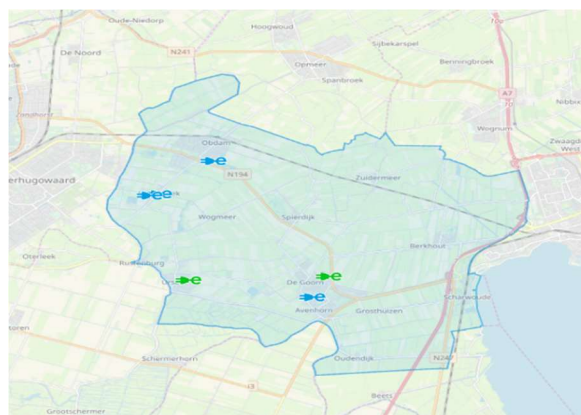
Figuur 9 geeft het energieverbruik aan per inwoner, ten gevolge van verkeer. Mede door de aanwezigheid van de A7 op het grondgebied van Koggenland zijn de scores hoog.

Dit is ook terug te zien in de voor de RES ontwikkelde Energiemix 2050: in het eindbeeld is ruim een derde van de benodigde energie bestemd voor verkeer en transport, dankzij het doorrekenen van rijkswegen naar gemeentelijke grondgebieden.

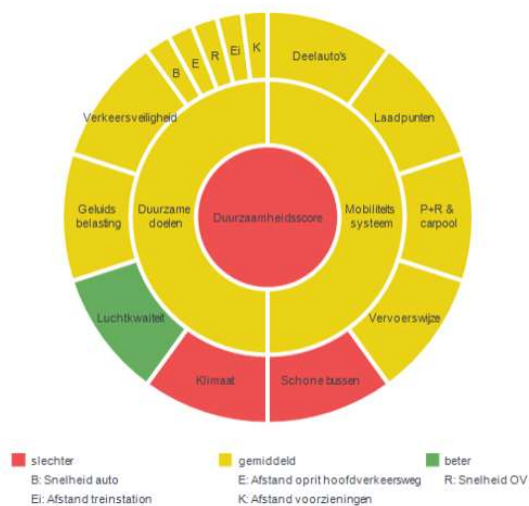
AANTAL VOERTUIGEN					
	Brandstof 1:	Elektriciteit			Eindtotaal
	Brandstof 2:	Benzine	Diesel	Leeg	
Koggenland		257	20	28	305
Eindtotaal		257	20	28	305

Figuur 10: Bron: RDW

In figuur 10 is te zien is dat er totaal 305 elektrische auto's geregistreerd staan op adressen in Koggenland, waarvan 28 geheel elektrisch; 277 betreffen hybride voertuigen. Lease-auto's zijn hier niet in vervat: deze staan veelal geregistreerd op naam (en dus adres) van de werkgever of het leasebedrijf.

Figuur 11: aanwezige laadpalen voor plug-in elektrische auto's. Bron: gemeente Koggenland

Figuur 12: Bron: CROW databank scores Koggenland

Bovenstaande linker figuur van kenniscentrum CROW is een benchmark van verschillende thema's. Te zien is dat veel aspecten 'gemiddeld' scoren. De figuur rechts komt uit de Gemeentelijke Duurzaamheidsindex en geeft de CO₂ uitstoot in ton per inwoner weer, als gevolg van het wegverkeer (zonder autosnelwegen).

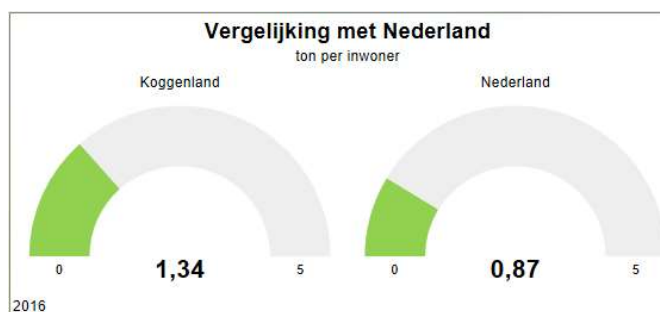

Figure 11: Gemeentelijk Duurzaamheidsindex: CO₂ uitstoot wegverkeer (zonder snelwegen)

Overwegingen

De invloed van de gemeente Koggenland op het mobiliteitsthema is relatief beperkt. Binnen de gemeente zijn er verkeersstromen die, vooral voor langzaam verkeer, wel zoveel mogelijk bevorderd en verbeterd kunnen worden. De verkeersstromen door de gemeente heen zijn niet goed te beïnvloeden en sterk afhankelijk van bedrijvigheid, forensenstromen en externe ontwikkelingen.

De meeste inwoners van Koggenland hebben voldoende eigen terrein voor een eigen parkeerplaats en daarop kan men zelf de oplaadvoorziening voor een elektrische auto en/of fiets realiseren. In gestapelde bouw is dit niet direct voorhanden, hiervoor kan de gemeente faciliteiten aanbieden of laten realiseren.

Als focus voor dit thema zou de opinie van de inwoners en bedrijven een aanknopingspunt kunnen zijn. Welke knelpunten ervaren zij, welke verbeteringen wensen zij? In samenwerking met de regio en de provincie kunnen deze punten mogelijk gerealiseerd worden.

De OV verbindingen in deze gemeente zijn beperkt. Het stimuleren van bijv. woonwerk verkeer met OV is daarmee lastig haalbaar. Wel zou het bevorderen van een elektrische en/of deelauto voor woonwerk- of werk-werkverkeer mogelijk zijn.

Mogelijkheden voor beleid thema mobiliteit en voorstel voor ambitie, doelstelling en meten

VOORBEELDEN VAN INVULLING BELEID	Ambitie duurzaamheid		Innovatieve houding		Tempo		Rol gemeente	
	Breed	Focus	Voortrekker	Volger	Hoog	Gematigd	Ontzorgen/ faciliteren	Stimuleren/ informereren
MOBILITEIT								
Eigen gebouwenvoorraad	oplaadpunten voor elektrische auto's en fietsen aanbrengen	Bij renovatie/ herontwikkeling kansen voor langzaam verkeer en elektrisch opladen inpassen	Slimme oplaadsystemen i.c.m. buurtbatterij en duurzame opwek toepassen	Bewezen technieken inpassen	Volgens programma in enkele jaren realiseren	Op natuurlijke momenten	Op aanvraag honoreren en actief vraag stimuleren	Doorverwijzen bij vragen
Organisatie en apparaat	Eigen wagenpark (personeel en materieel) verduurzamen	Natuurlijke momenten benutten	Ontmoedigen autogebruik personeel	Op natuurlijke momenten keuze aankaarten			Voordelen vergelijkbaar aan fiscale voordelen autogebruik personeel bieden	
Inwoners	Stimuleren fietsgebruik door verbetering fietsroutes en stallingsmogelijkheden incl. oplaadpunten	Op aanvraag verbetervoorstellen onderzoeken	Stimuleringssubsidie voor initiatieven van inwoners mbt langzaam verkeer/ minder autoverkeer	Landelijk/ provinciaal beleid volgen			Formatie beschikbaar voor planvorming en uitwerking	
Bedrijven en ondernemers	Bevorderen klein licht transport ipv zwaar verkeer door herinrichting en verkeersmaatregelen	Op aanvraag verbetervoorstellen onderzoeken	Stimuleringssubsidie voor initiatieven van bedrijven mbt minder fossiele kilometers	Landelijk/ provinciaal beleid volgen			Formatie beschikbaar voor planvorming en uitwerking	

Voorstel ambitie:

- Breed kijken naar mogelijkheden.
- Volgen van de reguliere ontwikkelingen.
- Benutten van natuurlijke momenten.
- Een gematigde rol van de gemeente richting inwoners en ondernemers.

Voorstel voor niveau doelstelling:

- Inspanningsverplichting ten aanzien van stimuleren en voorlichten bedrijven en inwoners.
- Resultaatsverplichting ten aanzien van het eigen wagenpark en mobiliteitsbeleid.

Voorstel voor monitoringsinstrumenten:

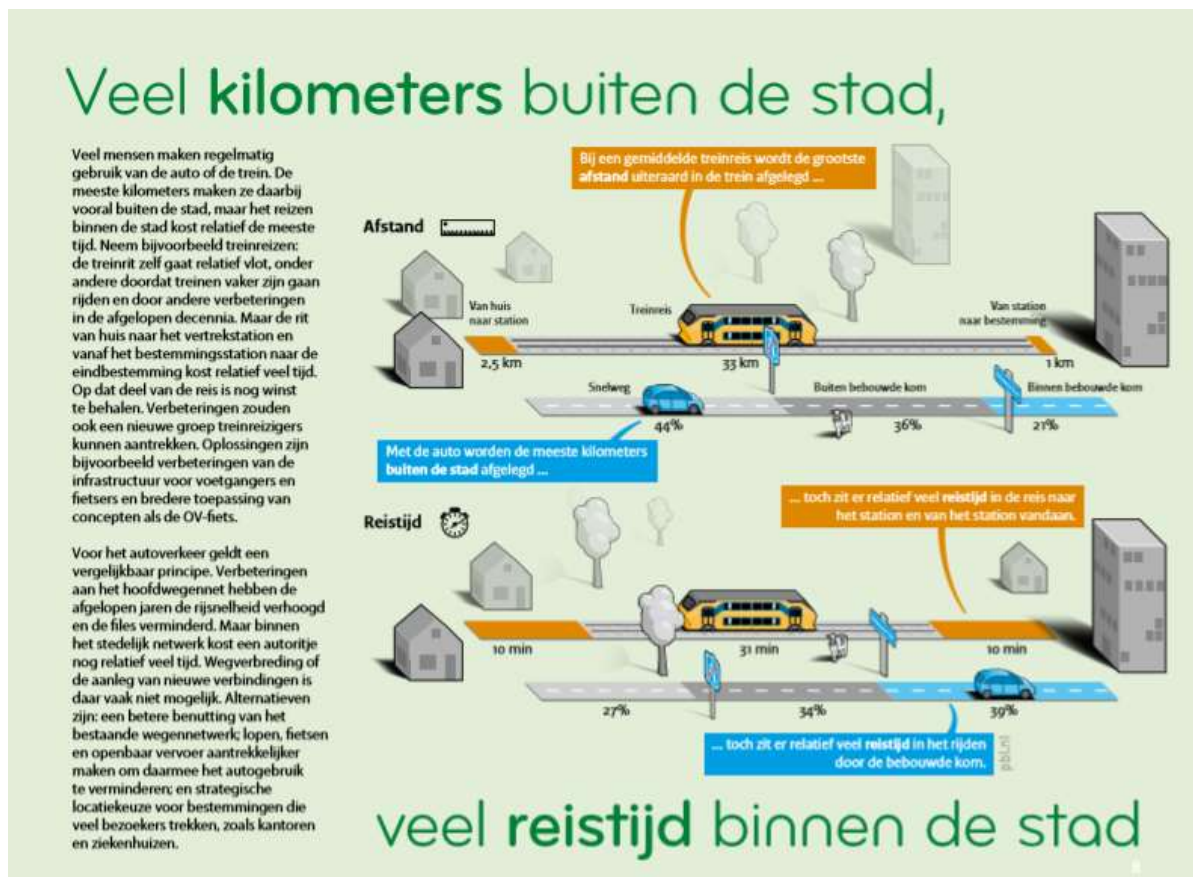
- Gemeentelijke duurzaamheidsindex – CO₂ uitstoot wegverkeer (ex snelwegen).

Indicatieve impact op begroting/formatie

THEMA: MOBILITEIT	Gedekt binnen huidige begroting/ formatie en in behandeling zijnde voorstellen:	Voorgestelde ambitieniveau vereist extra aanvullend
Eigen gebouwvoorraad	Geringe extra kosten voor bv. oplaadpunten in planvorming	
Organisatie en apparaat	Basisbegroting wagenpark beheer	Meerkosten voor elektrisch rijden Raming € 10.000/jaar (auto's en materieel) Inhuur onderzoek verduurzaming woon-werk en werk-werkverkeer.
Inwoners	Regulier informatiebeleid	
Bedrijven	Regulier informatie beleid	
	<i>RAMING TOTAAL</i>	<i>Inhuur en jaarlijkse extra kosten duurzaam vervoer/materieel; totaal € 60.000 in 2020-2025</i>

Enkele mogelijke instrumenten thema mobiliteit

- Verkeersveiligheid doorlopend onderzoeken; bevorderen veilige langzaam-verkeerroutes.
- Eigen wagenpark zoveel mogelijk elektrisch/ hybride.
- Distributie centra met voorwaarden aan beperken zwaar verkeer.
- Onderzoeken potentie deelauto's in kernen.
- In bouwplannen oplaadvoorzieningen e-auto's vereisen/ aanbevelen.
- Aandacht voor capaciteit P&R (auto en fiets) bij OV punten.

Figuur 13: Infographic van Planbureau voor de Leefomgeving

THEMA 4: NATUUR

Doelstelling van het thema

Bevorderen van de biodiversiteit, waterkwaliteit en realiseren van een klimaatadaptieve gemeente.

Geldende wet- en regelgeving en afspraken

- Deltaplan Ruimtelijke adaptatie landelijk.
- Operatie Steenbreek.
- Gemeentelijk rioleringsplan.
- Regionaal bestuursakkoord water.
- Uitvoeringsplan Natuur & Recreatie Koggenland.
- Gedragscode Amsterdam: beheer van openbare ruimte met betrekking tot natuurwaarden.
- Flora- en faunawet.

Voorgenomen wet- en regelgeving en afspraken

- Gemeentelijk bomenplan.
- Plan van aanpak Klimaatadaptatie regionaal.
- Asbestsaneringsaanpak (flora- en faunawet).
- Natuurwaardenkaart herziening (lokaal / regionaal).
- Bewuster insectenbeheer in openbaar groen.

Indicatoren voor meetbare doelstelling

- Areaal natuurgebieden gemeten in hectares.
- Natuurwaarden.
- Areaal onverhard terrein.
- Waardering inwoners groenkwaliteit.

Korte beschrijving van de huidige situatie

Op het grondgebied van de gemeente Koggenland zijn enkele gebieden met enige beschermde natuurstatus, zoals Polder Mijzen, Markermeer, Kogen en Braken. Ook zijn er gebieden met weidevogel bescherming en gebieden van NatuurNetwerk Nederland.

De Natuurwaardenkaart is in 2015 opgesteld en wordt dit jaar of volgend jaar herzien, in regionaal verband wordt een digitale kaart opgesteld.

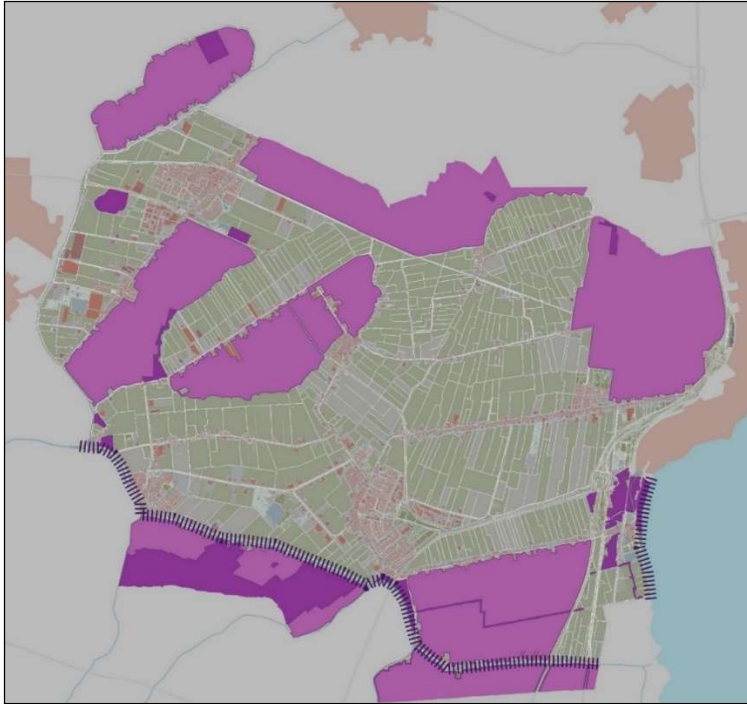

Figure 14; Bron: Gemeente Koggenland. Paarse gebieden: weidevogel leefgebied resp. NatuurNetwerkNederland.

Figure 15; Bron: Provincie Noord Holland, kaart groenprojecten

Overwegingen

In het **beheer van de openbare ruimte** en gemeentegronden en percelen kan de gemeente werken aan optimale keuzes met betrekking tot verharding, klimaatadaptatie, variëteiten in beplanting, keuze van bomen. Door een voorbeeldfunctie en actief uitdragen hiervan kunnen inwoners gestimuleerd worden om dit op hun terreinen ook te realiseren.

Veel wordt al in de lopende werkzaamheden in het beheer opgenomen en verbeterd. Zo wordt er komende periode op 16 locaties bloemenweides ingezaaid op plaatsen waar nu alleen gras groeit.

De invloed van de **agrarische bedrijven** is niet altijd positief op kwaliteit van grondwater, grondwaterstanden en biodiversiteit. De gemeente heeft hierin geen doorslaggevende rol maar kan ook door voorlichting en lobbywerk (regionaal) ondernemers stimuleren verbeteringen in te voeren. Het landelijke Deltaplan Biodiversiteit, een initiatief van 19 partijen waaronder LTO Nederland, biedt ook aanknopingspunten voor actie. Zo is er het voorstel om boeren een rol te geven bij het beheer van openbare ruimte: "Boeren kunnen bijdragen aan het beheer en onderhoud van openbaar groen en daarbij regionale kringlopen meer sluitend maken. LTO Nederland en BoerenNatuur zullen vanaf 2019 boeren hierin actief stimuleren en ondersteunen en roepen wegbeheerders op om daarover met (groepen van) ondernemers afspraken te maken."

Naar verwachting zullen de vereisten vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie voor Koggenland goed te realiseren zijn door het groene karakter en de vele sloten, wateren en bemaling daarvan. Aanwezigheid van bomen en groen levert zuurstof en neemt CO₂ op, en beperkt het effect van hittestress.

De gemeente heeft een vrij eenzijdig karakter voor wat betreft groen en **natuurwaarden**. Dat hoort ook bij het karakter van West Friesland. Wel zou er meer variëteit in plantensoorten kunnen komen op met name de landbouwgronden als aanvulling op het raaigras.

Het in ontwikkeling zijnde **gemeentelijk bomenplan** kan ook inspelen op de vraag naar voedsel en verblijfsplaatsen van insecten zoals bijen en hommels. Meer bomen met hiervoor passende bloeiwijzen kunnen mogelijk ingepast worden.

Operatie Steenbreek geeft de mogelijkheid om inwoners te informeren over het belang van minder verharding in tuinen. Aanvullend zou een aanbod van tuindiensten (vrijwillers of betaald) kunnen helpen bij (oudere) bewoners die moeite hebben hun niet-verharde tuin te onderhouden.

De koppeling van het thema duurzaamheid aan inrichting, beheer en kwaliteit van openbare ruimte is in hoge mate zichtbaar voor inwoners en gebruikers. Extra investeringen in meer variatie en duurzame oplossingen zullen daarmee voor een positief imago van de gemeente zorgen. Uiteindelijk zal ontwikkeling in de natuurwaardenkaart in meetbare zin kunnen aantonen of de natuurwaarden vergroot zijn.

De **dorpsgesprekken** hebben de afgelopen jaren ook uitgewezen dat initiatieven voor groen/ natuur in de openbare ruimte en voorzieningen gewenst en gewaardeerd worden.

Mogelijkheden voor beleid thema natuur en voorstel voor ambitie, doelstelling en meten

	Breed	Focus	Voortrekker	Volger	Hoog	Gematigd	Ontzorgen/ faciliteren	Stimuleren/ informereren
NATUUR								
Eigen gebouwvoorraad	Alle woningen met tuinen huurders informeren en stimuleren voor onverharding en vermijden van bestrijdingsmiddelen	Bij renovatie en nieuwbouw herinrichting en bij mutatie	Tuinen van huurwoningen maximaal 30% verhard bij mutatie/oplevering en voorwaarde in het huurcontract opnemen.	Informereren over keuzes die huurder zelf kan maken	Doelstellingen binnen enkele jaren te realiseren	Lange termijn doelen	Inzet formatie voor ondersteuning van initiatieven; beschikbaar stellen van subsidies of materialen	Goede doorverwijsfunctie, aanhaken bij landelijke en regionale/provinciale trajecten
Organisatie en apparaat	Herzien van beheer openbaar groen met maximaal verbeteren van natuurwaarden	Projectgericht kansen onderzoeken	Actief onderzoeken van nieuwste inzichten en toepassen	In regionaal verband aansluiten met gangbare aanpak				
Inwoners	Water, flora en fauna breed onder de aandacht brengen	Projectgewijs initiatieven op (laten) starten	Subsidies, 'pakketjes', groenbonnen etc beschikbaar stellen aan inwoners.	Informereren en verwijzen				
Bedrijven en ondernemers	Stimuleren van diversiteit en waterkwaliteit (regionaal)	Pilots met een of meer bedrijven uitwerken	Samen met bedrijven investeren in duurzame aanpak van gronden	Informereren en verwijzen				

Voorstel voor ambitie natuur:

- Beleid richten op zowel water als flora en fauna.
- Een volgende rol, geen voorloper/innovator.
- Gematigd tempo.
- Gematigde rol van de gemeente.

Voorstel voor niveau doelstellingen:

- Eigen gebouwvoorraad en organisatie: resultaatsverplichting voor toepassing van materialen en middelen.
- Inwoners en bedrijven: inspanningsverplichting voor informeren en stimuleren.

Voorstel voor monitoringsinstrumenten:

- Inwonertevredenheid m.b.t. groen, natuur en water.
- Natuurwaardenkaart indien jaarreeksen voorhanden zijn

Indicatieve impact op begroting/ formatie:

THEMA: NATUUR	Gedekt binnen huidige begroting/ formatie en in behandeling zijnde voorstellen:	Voorgestelde ambitieniveau vereist extra aanvullend:
Eigen gebouwvoorraad	Inhoudelijke aanpassing beheerbeleid tuinen Integrale visie fysieke leefomgeving opstellen in 2020 met bewoners (en inpassing van duurzame inzichten hierin) conform collegeprogramma	Evt. budget voor buitenruimte aanpassen Budget voor realisatie extra inspanningen vanuit inwonersvisie traject. Raming € 10.000/jaar
Organisatie en apparaat	Inhoudelijke aanpassing beheerbeleid, MOP Groen.	Bijdrage aan natuurwaardekaart, inkoop kennis m.b.t. aandachtsthema's Ophogen budget met € 20.000/jr
Inwoners	Reguliere communicatie	Opschalen communicatie en middelen, evt inkoop campagnes, coördinatie campagnes 0,2 fte en budget € 20.000 /jr Peiling inwonertevredenheid (i.s.m. andere thema's) 2 jaarlijks € 5.000
Bedrijven	Reguliere communicatie	Opschalen communicatie i.s.m. Omgevingsdienst NHN
	<i>RAMING TOTAAL</i>	<i>0,2 fte bij communicatie € 315.000 totaal 2020-2025</i>

Enkele mogelijke instrumenten thema natuur

- Raadplegen en/of toepassen van de Groen Kapitaal- Toolbox voor gemeenten.
- Programma bloemenranden bij akkers in samenwerking met agrariërs.
- Ecologisch bermbeheer.
- Diversificatie van bomen met aandacht voor insecten.
- Stimuleren / ontwikkelen van groene schoolpleinen en natuurspeeltuinen.
- Voortzetten van Operatie Steenbreek.
- Stimuleren aanleg groene daken door informatiepakket en/of subsidie.

Figure 16: infographic van Toolbox Groen Kapitaal-"Beter in het groen"

THEMA 5: CIRCULAIR

Doelstelling van het thema:

zoveel mogelijk sluiten van de kringlopen, beperken van afvalstromen en stimuleren van hergebruik en recycling.

Geldende wet- en regelgeving en afspraken

- Rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050 en Grondstoffenakkoord. Uitwerking nu in vijf transitieagenda's voor Biomassa & Voedsel, Kunststoffen, Maakindustrie, Bouw en Consumptiegoederen.
- Afvalbeleidsplan 2012-2016 (regionaal ism HVC).
- Actieplan Circulair Noord-holland Noord: circulaire economie in 2050.

Voorgenomen wet- en regelgeving en afspraken

- Aanpassing dienstverleningsovereenkomst HVC.
- Gemeentelijk grondstoffenplan in ontwikkeling.

Indicatoren

- Hoeveelheid restafval per huishouden.
- Afvalstromen naar en van de gemeente.
- Prestaties op meetinstrumenten voor inkoopbeleid, bouw en bedrijvigheid.

Meetinstrumenten

Er zijn veel meetinstrumenten die een vorm van circulariteit een waarde toekennen. Het "Utrecht Sustainability Institute" heeft in een rapport 10 veel voorkomende meetinstrumenten onderzocht en met elkaar vergeleken.⁷ Circulair kan in verschillende niveaus uitgewerkt worden:

Slowing the loop: Hoe zorgen we dat onze spullen langer meegaan?

Narrowing the loop: Hoe doen we hetzelfde met minder grondstoffen?

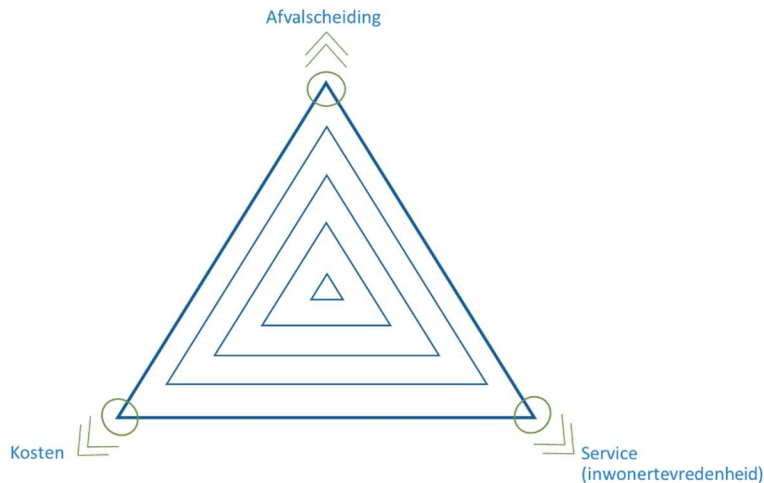

Closing the loop: Hoe zorgen we voor meer recycling?

⁷ <https://www.circulairondernemen.nl/uploads/2c1b77f6e2fd8f23b30b88010e167d84.pdf>

Essentieel is dat een organisatie bepaalt wat in haar ogen circulariteit betekent, ook wat in ieder geval niet circulair is, en waar men de focus op wil leggen. De verschillende meetinstrumenten passen in verschillende mate bij de bovenstaande drie invalshoeken.

Een eenvoudigere werkwijze is het kiezen van de speerpunten en daarop de indicatoren afstemmen. Als het gaat om een voor gemeenten belangrijk onderdeel, namelijk huisvuilinzameling, dan zou dat er zó uit kunnen zien:

Dit plaatje geeft aan dat een verhoogde mate van afvalscheiding tegelijk ook een hogere inwonertevredenheid zou moeten opleveren, terwijl de kosten ook hoger zullen zijn. Dan zijn de speerpunten wel in balans.

Korte beschrijving van de huidige situatie

Gemeente Koggenland is aangesloten bij de Statiegeld-Alliantie: “Wij hebben een prachtige groene gemeente om trots op te zijn. Koggenland verdient het om schoon te zijn. Geen zwerfafval dus! Door ons aan te sluiten bij de Statiegeld-Alliantie onderstrepen wij onze inzet voor een groen, schoon en veilig Koggenland.”

Wat betreft afvalinzameling wordt verwezen naar de voorgenomen herziening van het Afvalbeleidsplan en de afspraken die hierover met HVC gemaakt worden.

Voor ontwikkeling van bouwlocaties worden nu geen specifieke eisen gesteld met betrekking tot materiaalgebruik, beperken van afval etcetera. In het verleden is GPR Gebouw als instrument ingezet; de licentie kan eenvoudig verlengd worden om in ieder geval de eigen projecten te kunnen sturen op verschillende thema's, maar ook om ontwikkelaars te stimuleren een hogere inzet te plegen.

Koggenland doet mee aan de “Westfrieze Week van de circulaire Economie” in mei 2019: Doel van deze week is om een start te maken met Circulair Westfriesland. De bijeenkomsten in deze week zijn gericht op de volgende doelgroepen:

- ondernemers die nu al circulair ondernemen.
- ondernemers die hier nog niet mee bezig zijn.
- lokale overheden.

Overwegingen

Gemeente Koggenland heeft van zichzelf relatief beperkte afvalstromen en hergebruikmogelijkheden. Hier is regionale samenwerking de aangewezen weg om met buurgemeenten de circulaire economie vorm te geven.

Op regionaal niveau is inmiddels veel onderzoek uitgewerkt en zijn strategieën voorgesteld. Zo beschrijft het actieplan Circulair voor het onderdeel Bouw & Vastgoed:

1. Circulair aanbesteden GWW

Door projecten in de Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) circulair aan te besteden kunnen overheden beter sturen op de materiële impact van GWW werken over hun gehele levensduur.

2. Circulaire energietransitie

Door het meewegen van de broeikasgasemissies over de gehele levensduur van bouwmaterialen en installaties, kan de beoogde emissiereductie worden geoptimaliseerd. Dit geldt ook voor investeringen in de energietransitie.

3. Circulair slopen

Door meer tijd te reserveren voor het demonteren van bestaande gebouwen, krijgen sloopbedrijven meer kans om een bestemming te vinden voor de bouwmaterialen die vrijkomen. Zo kan downcycling worden voorkomen waarbij materiaal wordt hergebruikt in een laagwaardige toepassing, zoals het vermalen van beton tot granulaat.

Een NHN-rapport gericht op Biomassa-circulair geeft aan dat 68% van de organische reststromen in NHN afkomstig is van bedrijven. Op grond van de analyse van de reststromen hebben de gemeenten in de regio Noord-Holland Noord twee stromen aangewezen voor verdere uitwerking in een concrete pilot: organische reststromen uit de sierteelt en bermgras.

Mogelijkheden voor beleid thema circulair en voorstel voor ambitie, doelstelling en meten

VOORBEELDEN VAN INVULLING BELEID	Ambitie duurzaamheid		Innovatieve houding		Tempo		Rol gemeente	
	<i>Breed</i>	<i>Focus</i>	<i>Voortrekker</i>	<i>Volger</i>	<i>Hoog</i>	<i>Gematigd</i>	<i>Ontzorgen/faciliteren</i>	<i>Stimuleren/informeren</i>
CIRCULAIR								
Eigen bouwvoorraad	Alle gebouwen in materialenbibliotheek. Bij ontwikkelingen circulair ontwerpen.	In projecten materialenkeuze circulair en vastleggen.	Materiaalkeuzes voor onderhoud circulair, hergebruik van bouwdelen	GPR gebouw voor ontwikkelingen (of andere tool)	Doelstellingen binnen enkele jaren te realiseren	Lange termijn doelen	huurwoningen goede voorzieningen voor gescheiden	Informeren van huurders over afvalscheiding en hergebruik
Organisatie en apparaat	Inkoopbeleid facilitair volgens MVO Circulaire meetlat	Keuze voor enkele aspecten voor inkoopbeleid en beheer	Informeren en stimuleren medewerkers en tools bieden. Hergebruik van eigen afvalstromen inpassen in beheer en beleid	Volgen van regionaal / provinciaal beleid			voor ondersteuning circulair inkoopbeleid voor facilitair,	Meeliften op regionale/provinciale informatie en stand van zaken
Inwoners	Bewustwording voor alle afvalstromen	Inzet op enkele facetten	Lokale circuits stimuleren en faciliteren.				faciliteren van hergebruik en gescheiden afvalinzameling (openingstijden afvalpunt,	Informeren van inwoners over de mogelijkheden
Bedrijven en ondernemers	Bewustwording voor alle afvalstromen	Inzet op enkele facetten	Lokale ondernemers promoten, voordelen voor vestiging ondernemers met aantoonbare circulaire prestaties				Bonus voor ondernemers die excelleren in hergebruik/circulair	Informeren/kennisdeling stimuleren

Voorstel voor ambitie thema Circulair:

- Brede oriëntatie, in de pas met regionale ontwikkelingen.
- Volgend met betrekking tot innovaties
- Gematigd tempo.
- Gematigde rol gemeente.

Voorstel voor niveau doelstellingen:

- Resultaatsverplichting m.b.t. inzamelingsmogelijkheden.
- Inspanningsverplichting m.b.t. afvalscheiding en informeren en stimuleren inwoners en bedrijven.

Voorstel voor monitoringsinstrumenten:

- Nader te bepalen welke deelaspecten op welke wijze gemonitord kunnen worden.
- GPR gebouw onderdeel milieu.
- Peiling inwonertevredenheid m.b.t. afvalinzamelingsbeleid.

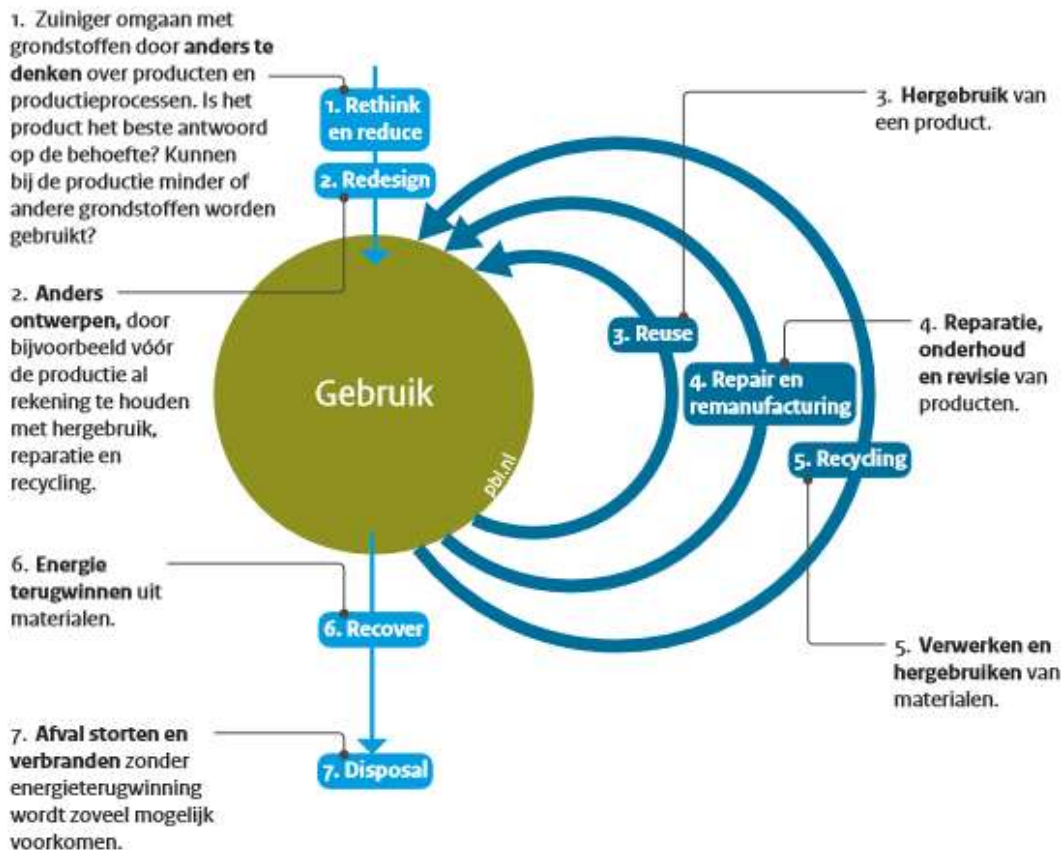
Indicatie impact op begroting en formatie

THEMA: CIRCULAIR	Gedekt binnen huidige begroting/ formatie en in behandeling zijnde voorstellen:	Voorgestelde ambitieniveau vereist extra aanvullend:
Eigen gebouwvoorraad	Materialenlijst/Programma van Eisen opstellen/aanpassen	GPR Gebouw licentie voor materiaalgebruik en circulair- kosten € 1000-€ 2000
Organisatie en apparaat	Inkoopbeleid updaten met aandacht voor aankoopkeuzes en total cost of ownership (terugverdientijd in beheerfase)	Inkoop van kennis over circulair inkoop beleid € 10.000 voor meerjarenplan Afalbeleid, inzamelpunten aanpassen aan doelen. Jaarlijks € 10.000 Raming extra investeringsbudget voor beheerfase ± € 10.000/jaar (verwachte minderkosten beheer nu niet begroot)
Inwoners	Reguliere communicatie	Voorlichtingscampagne en intensivering voorlichting € 5.000 per jaar (inkoop via regio?) Peiling inwoner tevredenheid (samen met thema natuur) € 5.000/2 jaar.
Bedrijven	Reguliere communicatie	Extra inzet campagnes 10.000 / jaar
	<i>RAMING TOTAAL</i>	<i>± € 245.000 totaal 2020-2025 waarvan € 60.000 investering. Geen extra formatie begroot (ivm regionale afstemming)</i>

Enkele mogelijke instrumenten thema Circulair

- E-waste challenge voor scholieren: inzameling en hergebruik van elektrische apparaten stimuleren.
- Snipperhout van groenbeheer voor verwarming.
- Beschikbaar stellen van een niet-woonruimte voor kringloopwinkel (goed te realiseren in samenhang met activering/ werkgelegenheid, bijvoorbeeld WerkSaam.)
- Wormencompostbak met korting aanbieden aan inwoners (bv via buitendienst).
- Madaster gebruiken voor ontwikkeling en renovaties door gemeente en derden.
- Actieplan i.s.m. HVC voor verkleinen hoeveelheid restafval per huishouden.
- Mogelijkheden onderzoeken voor bermmaaisel als gladheidsbestrijding en/of biobrandstof.
- Inkoopbeleid facilitaire zaken gemeente richten op hergebruik/ circulair.

Een circulaire economie is meer dan recycling

Bron: PBL

www.pbl.nl

Figuur 17: Infographic Circulair van Planbureau voor de Leefomgeving

THEMA 6: MILIEU

Doelstelling van het thema

beperken van schadelijke invloeden op het klimaat en de natuur door geluidsoverlast, fijnstof, lichthinder etc.

Geldende wet- en regelgeving en afspraken

- Landelijke richtlijn: in 2025 zijn asbest daken verboden.
- Aanpak via de Omgevingsdienst NHN: inventarisatie.
- Afspraak sanering wegverkeerslawaaai i.c.m. energiescan voor de betreffende woningen.

Voorgenomen wet- en regelgeving en afspraken

- Beleid hogere waarden geluidshinder (gemeentelijk).

Indicatoren

- Aanwezigheid asbestdaken in de gemeente.
- Bodemvervuilingskaart.
- Adressen aangewezen voor sanering verkeerslawaaai.
- Klachtenmeldingen bij hinder.

Meetinstrumenten

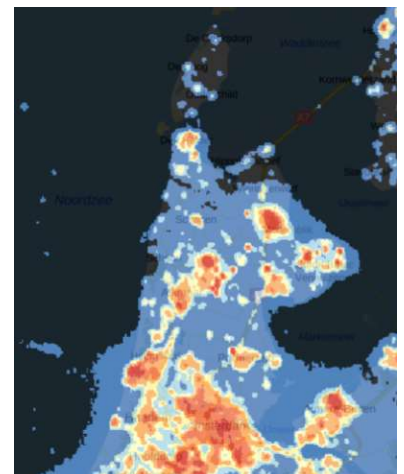
- Kaartmateriaal/ lijstwerk

Korte beschrijving van de huidige situatie

Asbest inventarisaties worden vanuit de Omgevingsdienst NHN gecoördineerd. Eigenaren krijgen daarbij informatie over de saneringsopgave.

Woningen in geluid belaste locaties zijn in kaart gebracht. De ± 370 woningen zullen de komende jaren een aanbod krijgen om geluidsisolerende ramen aan de lawaaizijde te plaatsen.

Licht en donker: zie kaart "lichtemissie" 2015. Te zien is dat Koggenland relatief donker is tussen Hoorn en Heerhugowaard in; wel zijn enkele vlekken ten gevolge van kassen zichtbaar.

Overwegingen

Asbestsanering is een belangrijke opgave in deze gemeente. Veel ondernemers en bewoners worden geconfronteerd met een dure aanpak die niet direct verbetering van gebruikskwaliteit of omzet met zich meebrengt. Landelijke regelingen voor subsidies zijn inmiddels afgelopen. Een lokale financieringsfaciliteit kan helpen om de vaak hoge investeringen te kunnen doen.

Overige milieuthema's spelen relatief beperkt in deze gemeente.

Mogelijkheden voor beleid thema milieu en voorstel voor ambitie, doelstelling en meten

VOORBEELDEN VAN INVULLING BELEID	Ambitie duurzaamheid		Innovatieve houding		Tempo		Rol gemeente		Belang ruimtelijke kwaliteit			
	<i>Breed</i>	<i>Focus</i>	<i>Voortrekker</i>	<i>Volger</i>	<i>Hoog</i>	<i>Gematigd</i>	<i>Ontzorgen/faciliteren</i>	<i>Stimuleren/informereren</i>	<i>Essentieel</i>	<i>Secundair</i>		
MILIEU												
Eigen gebouwenvoorraad	Materiaalkeuze en kwaliteit binnenklimaat leidend bij beheer en renovatie	Prioriteit stellen, bv asbestvrij, beperken oververhitting.	Hoge scores op milieuthema's nastreven	Meegaan in regionaal/provinciaal beleid	Doelstellingen binnen enkele jaren te realiseren	Lange termijn doelen						
Organisatie en apparaat	Brede doelstellingen en voldoende capaciteit voor handhaving	Prioriteit stellen, bv asbestvrij, beperken oververhitting.	Lobby naar Rijk/ provincie voor verdere aanscherping hinderregels									
Inwoners	Meldpunt voor hinder algemeen met capaciteit voor opvolging/ handhaving	Bv Luchtkwaliteit bewaken, verbieden van houtkachels/open haarden (mogelijk??)	"Asbestrein" organiseren: inventarisatie-sanering-isolatie in één aanbesteding voor inwoners (ontzorging)						organiseren: inventarisatie-sanering-isolatie in één	informereren, verwijzen	'nacht van de nacht' voor de gemeente (duisternis)	
Bedrijven en ondernemers	Asbestsanering, geluidhinder, lichthinder als aandachtspunten bij vestigingsbeleid en vergunningen	Focus op één aspect, bv te meten uit inwonerstevredenheid onderzoek	Actief benaderen ondernemers mbt asbestsaneringen						Actief benaderen ondernemers mbt asbestsaneringen			

Voorstel voor ambitie:

- Focus op asbestbeleid.
- Voortrekkersrol naar bewoners en agrariërs.
- Gematigd tempo.
- Ontzorgen van bewoners en bedrijven.

Voorstel voor niveau doelstellingen:

- Resultaatsverplichtingen ten aanzien van de eigen organisatie.
- Inspanningsverplichtingen t.a.v. inwonerstevredenheid , acties en interventies naar inwoners en bedrijven.

Vorstel voor monitoringsinstrumenten:

- Lijstwerk m.b.t. inventarisatie en sanering
-

Indicatie impact op begroting en formatie

THEMA: MILIEU	Gedekt binnen huidige begroting/ formatie en in behandeling zijnde voorstellen:	Voorgestelde ambitieniveau vereist extra aanvullend:
Eigen gebouwvoorraad	Hoofdzakelijk op orde, past binnen regulier werk	
Organisatie en apparaat	Ontwikkeling omgevingsvisie omvat ook herijken/actualiseren milieubeleid	Inventarisatie en informatie inkoop bij Omgevingsdienst Raming € 20.000-€ 40.000
Inwoners		
Bedrijven		Gezamenlijke inkoop flora-en fauna onderzoek vanwege saneringsopgave asbest Financieringsregeling, gemeentemaatwerk op SVN: Bijdrage raming € 100.000/ jaar Projectleider 0,5 fte tot 2025 (vast of via inhuur regionaal)
	<i>RAMING TOTAAL</i>	<i>€ 600.000 voor periode 2020-2025 0,5 fte</i>

Enkele mogelijke instrumenten voor thema Milieu

- Lokale stimuleringsregeling voor sanering asbestdaken, bv. door subsidie of organiseren van de 'asbestrein' voor ontzorgen van woningeigenaren en/of bedrijven.
- Gemeente promoot meedoen aan 'Nacht van de Nacht' (aandacht vragen voor lichtvervuiling) en wijst 'donkertezones' aan ten behoeve van afwegingen in het ruimtelijk beleid.
- Ontmoedigings- of verbodsbeleid ballonoplatingen opstellen . Dit wordt al door 37% van gemeenten gedaan; in Noord-Holland heeft 40% een verbodsbepaling.
- Toepassen van het RIVM-beoordelingskader Gezondheid en Milieu, een instrument dat factoren in beeld brengt die belangrijk zijn bij beleidsbeslissingen over milieuproblemen met gezondheidsaspecten (Legionella, straling in het binnenmilieu, GSM-basisstations, fijn stof en geluid door wegverkeer).
- Actie op mogelijke geluidhinder vanwege vliegbewegingen vliegveld Lelystad.

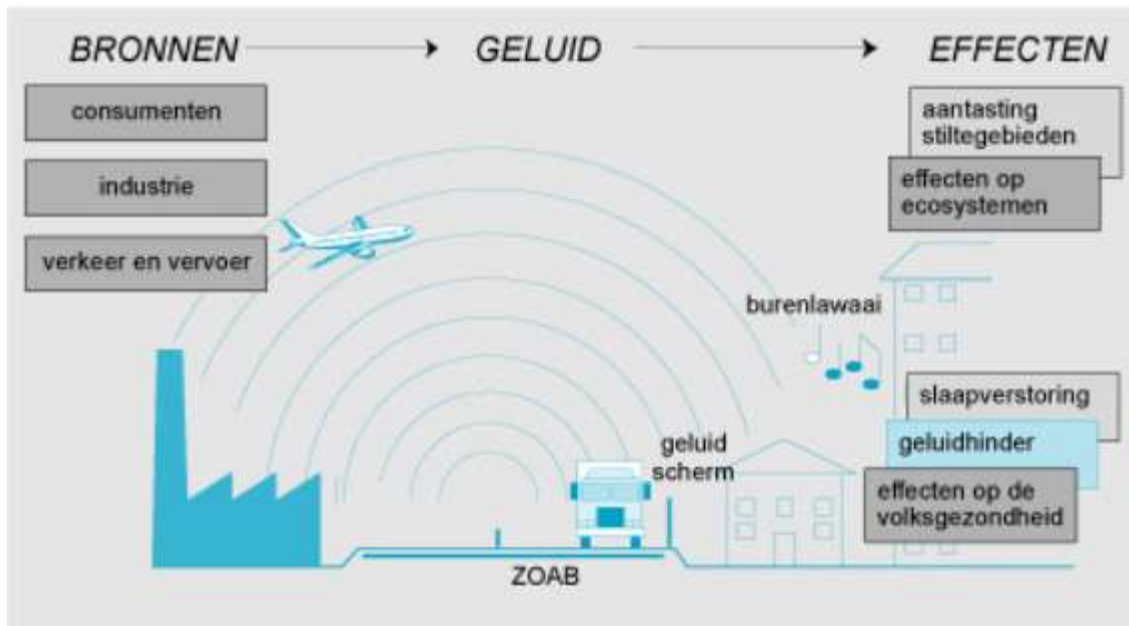

Figure 18: Bron RIVM: infographic geluidhinder

Samenvatting ambitiesniveaus

In onderstaand overzicht zijn de voorgestelde ambitiesniveaus voor de zes thema's in een overzicht gezet.

VOORBEELDEN VAN INVULLING BELEID	Ambitie duurzaamheid		Innovatieve houding		Tempo		Rol gemeente		Belang ruimtelijke kwaliteit	
	Breed	Focus	Voortrekker	Volger	Hoog	Gematigd	Ontzorgen/ faciliteren	Stimuleren/ informereren	Essentieel	Secundair
ENERGIEBESPARING		X		X		X	X			X
DUURZAME ENERGIE-OPWEKKING		X		X		X		X	X	
MOBILITEIT	X			X		X		X		X
NATUUR	X			X		X		X		X
CIRCULAIR	X			X		X		X		X
MILIEU		X	X			X	X			X

Ambitie breed of focus: voor de thema's Energiebesparing, duurzame energieopwekking en milieu wordt gekozen voor focus: op resp. isolatie van bestaande woningen; de ruimtelijke inpassing van grootschalige duurzame opwekking en het asbestprobleem.

Innovatieve houding: in de meeste gevallen wordt niet op een innovatieve voortrekkersrol ingezet, maar wel voor het thema, met name vanwege urgentie, omvang en ingewikkeldheid van de asbestsanerings opgave. Daar hoort ook de ontzorgende rol van de gemeente bij.

Voor alle thema's wordt een '**gematigd**' tempo gekozen, mede ingegeven door het feit dat meewerken aan stand beleid van rijk, provincie en regio al een behoorlijke inzet vergt. Opschalen in tempo zal betekenen dat er ook versneld middelen beschikbaar moeten komen. Daar is nu geen aanleiding voor gezien.

Rol gemeente wordt vooral 'stimulerend' gezien, maar op energiebesparing bestaande bouw en asbestsanering wordt een ontzorgende rol beoogd. Het is hierbij voor de inwoners van belang de gemeente als actieve partner te hebben om aan de landelijke doelstellingen te kunnen voldoen.

De **ruimtelijke kwaliteit** speelt bij het thema duurzame opwekking een evident belangrijke rol, hier zal dan ook veel aandacht naar uit moeten gaan, o.a. in de ruimtelijke ateliers die in het kader van de RES West Friesland worden georganiseerd.

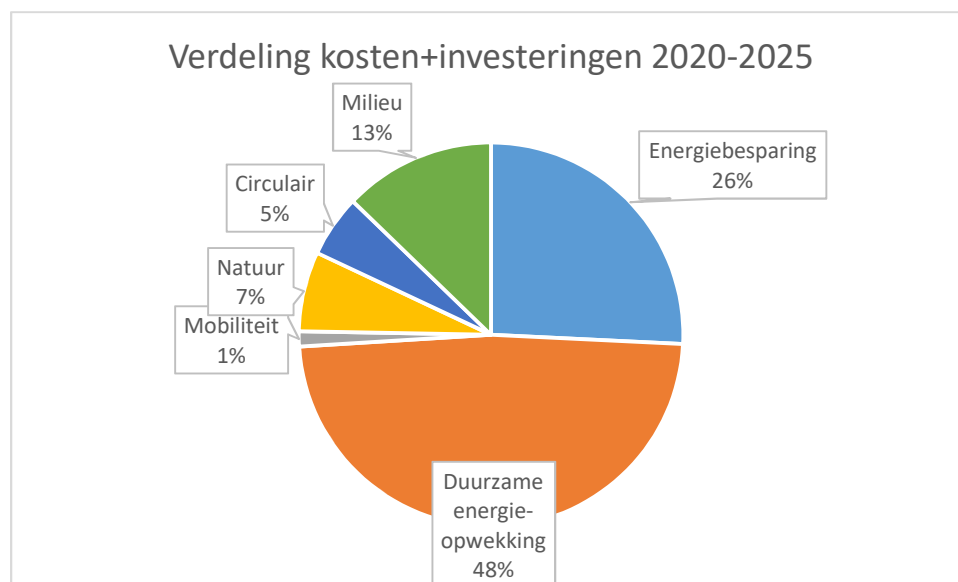
Overzicht indicatie impact op begroting en formatie

Deze aanvullende formatie of bedragen zijn nog niet uitgesplitst naar jaren; dat vereist een nauwkeuriger onderbouwing op basis van een nog uit te werken uitvoeringsprogramma.

Overzicht raming van kosten, investeringen en formatie volgend uit verkenning ambities duurzaamheid Koggenland 2020-2025

THEMA	TOTAAL periode 2020-2025		jaarlijkse ftes
	Kosten	Investeringen	Formatie
Energiebesparing	€ 130.000	€ 1.080.000	0,5-1 fte
Duurzame energie-opwekking	€ 75.000	€ 2.190.000	1 fte
Mobiliteit	€ 60.000		
Natuur	€ 315.000		0,2 fte
Circulair	€ 185.000	€ 60.000	
Milieu	€ 600.000		0,5 fte
<i>totaal</i>	<i>€ 1.365.000</i>	<i>€ 3.330.000</i>	<i>2,2-2,7 fte</i>
<i>gemiddeld per jaar 2020-2025</i>	<i>€ 227.500</i>	<i>€ 555.000</i>	

Verdeling totale kosten/ investeringen naar thema:

Meekoppelkansen

Door de brede benadering van het thema Duurzaamheid en de combinatie met de andere thema's voor de kadervisie Omgevingswet, namelijk Economie en Wonen, is het interessant om te zoeken naar zogeheten 'meekoppelkansen'. Bedoeld hiermee wordt dat ontwikkelingen in de ene pijler of het ene thema goed gecombineerd kunnen worden met ontwikkelingen op een ander thema, en dat deze beide tegelijk gekoppeld aanpakken voor één of meer ontwikkelingen voordeel kunnen bieden in kosten, tempo of bijvoorbeeld overlast door uitvoering.

In het uitvoeringsprogramma kunnen projecten die veel 'meekoppelkansen' bieden goed of wellicht zelfs met voorkeur opgenomen worden.

Waarvan zou je dan kunnen denken? Hieronder worden enkele voorbeelden genoemd.

Warmte-transitieplannen en planvorming openbare ruimte in kernen

De warmtetransitieplannen die elke gemeente in 2021 gereed dient te hebben, gaan in op de mogelijkheden om woningen en bedrijven van het Groningse gas af te halen. Hiervoor zijn onder andere aanpassingen aan nutsleidingen en de openbare ruimte nodig. Het combineren van plannen voor bijvoorbeeld complexgewijze woningrenovatie of nieuwbouw en herinrichting van de openbare ruimte met geplande vervangingen van of onderhoud aan energieleidingen of riolering. Door met bewoners in gesprek te gaan over zowel de energietransitie als mogelijkheden voor een (duurzame) herinrichting van straten en pleinen, kunnen integrale plannen ontwikkeld worden die in één keer uit te voeren zijn.

Stimuleren isolatie aanpak particuliere woningen en aanpassingen voor langer thuis en/of asbestsanering

Vanuit de energietransitie is het wenselijk om particuliere woningeigenaren te stimuleren en ondersteunen bij de noodzakelijke aanpassingen aan hun woning. Denk aan isolatie en nieuwe installaties. Vanuit zorg en welzijn is 'langer thuis' een thema waarbij ook advies en hulp aan inwoners gewenst is om hen te wijzen op mogelijkheden om de woning zodanig aan te passen dat men inderdaad veilig langer thuis kan wonen. Woningeigenaren die nog een asbestsanerings opgave hebben, zullen gebaat zijn bij een aanpak in één keer van de verschillende verbeter opgaven.

Op diverse plaatsen in Nederland worden hier al goede ervaringen mee opgedaan, door een 'woningcoach' of 'eigen-huis-adviseur' in te zetten die in de breedte meekijkt naar benodigde aanpassingen en de weg wijst naar partijen die dit kunnen realiseren.

Hierbij zou een integratie van leningen ook een rol kunnen spelen, zodat financiering van verbeteringen aan de woning – duurzaam, voor langer thuis, asbestvrij- in één traject geregeld kunnen worden, met zo min mogelijk hobbels en ingewikkeldheden voor eigenaren.

Nieuwbouw buitendienst, informatiepunt voor inwoners en inzamelingspunt

Als er concrete voornemens ontstaan voor het vernieuwen van de 2 bestaande buitendienst vestigingen tot één nieuw te bouwen werf, kunnen hiermee verschillende duurzaamheidsdoelstellingen gediend worden. Het gebouw kan een voorbeeld zijn van duurzame nieuwbouw met bijvoorbeeld toepassing van een groen dak, biomassa-verwarmingsetel, zonnepanelen en een duurzame inrichting van het terrein. Ook is hier een informatiepunt voor inwoners te realiseren, in combinatie met een inzamelpunt (bijvoorbeeld klein chemisch afval) en uitgifte van hulpmiddelen voor duurzaam woongedrag zoals wormencomposteerders, biobakken, informatie over Steenbreek etc.

Duurzame agrariërs samen met zorg en/of recreatie

Biologische boerderijen zijn in Koggenland nauwelijks aanwezig; volgens www.boerenbusiness.nl zijn het er 5 van de 202 boerenbedrijven in 2017. Het stimuleren van biologische bedrijven die tegelijk een recreatieve functie kunnen bieden ('kamperen bij de boer' of 'betere boeren bed') dient zowel het duurzaamheidsdoel MILIEU als NATUUR: minder medicatie, kunstmest en bestrijdingsmiddelen en meer dierenwelzijn en biodiversiteit. Door koppeling met zorgaanbieders voor dagbesteding en/of een recreatiefunctie kunnen zorg- en welzijn en economie versterkt worden.

De eventuele financiële voordelen van 'meekoppelkansen' zijn in dit kader nog niet verder uitgezocht. Bij het uitwerken van een uitvoeringsprogramma kan dit verder uitgewerkt worden.

Tot slot

Deze verkenning duurzaamheid geeft inzicht in mogelijke invulling van gemeentelijk beleid voor de Gemeente Koggenland. Dit document wordt op 6 mei 2019 in een informatiebijeenkomst met raadsleden besproken en wordt hen om input en prioritering gevraagd. Op basis van inhoudelijke discussies met de portefeuillehouder, college en Raad wordt het document verder uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma voor de periode 2020-2025 en zal geïntegreerd worden in breder ruimtelijk-fysiek beleid.

Aleida Verheus

Atrivé

23-04-2019